

ОНЦГОЙ БАЙДЛЫН ЕРӨНХИЙ ГАЗРЫН
ДАРГЫН ТУШААЛ

2020 оны 12 сарын 30 өдөр

Дугаар А/308

Улаанбаатар хот

Онцгой байдлын албаны бие бүрэлдэхүүний
сургалт бэлтгэлийг зохион байгуулах тухай

Засгийн газрын агентлагийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.6, 8 дугаар зүйлийн 8.4, Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийн 30 дугаар зүйлийн 30.1.4, 30.1.10-т заасныг тус тус үндэслэн ТУШААХ нь:

1. Онцгой байдлын албаны сургалтын бодлогыг нэгдүгээр, сургалт, бэлтгэлийн хөтөлбөр, цаг сэдвийн төлөвлөгөөг хоёрдугаар, бие бүрэлдэхүүний сургалт, бэлтгэлийг зохион байгуулах журмыг гуравдугаар, бие бүрэлдэхүүний сургалт, бэлтгэлийг шалгаж үнэлэх зааврыг дөрөвдүгээр хавсралтаар тус тус баталсугай.

2. Батлагдсан сургалтын бодлого, хөтөлбөр, цаг сэдвийн төлөвлөгөө, журам, зааврыг хэрэгжүүлж ажиллахыг төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын дарга, захирагч нарт үүрэг болгосугай.

3. Тушаалын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Тэргүүн дэд дарга бөгөөд штабын дарга (хурандаа Ж.Чүлтэмсүрэн)-д даалгасугай.

4. Энэхүү тушаал гарсантай холбогдуулан Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын 2016 оны 12 дугаар сарын 27-ны өдрийн А/309 дүгээр тушаалыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

ДАРГА,
БРИГАДЫН ГЕНЕРАЛ

Г. АРИУНБУЯН

ОНЦГОЙ БАЙДЛЫН АЛБАНЫ СУРГАЛТЫН БОДЛОГО

Нэг.Нийтлэг үндэслэл

1.1.Онцгой байдлын байгууллагын сургалтын бодлого нь Гамшгаас хамгаалах тухай хууль болон бусад холбогдох хууль тогтоомж, Онцгой байдлын байгууллагад алба хаах журам, Хүний нөөцийн бодлогод үндэслэн алба хаагч нь хуулиар хүлээсэн үүргээ хэрэгжүүлэхэд мэргэжлийн ур чадварыг дээшлүүлэхэд баримтлах үндсэн баримт бичиг байна.

Хоёр. Сургалтын бодлогын зорилго, баримтлах зарчим

2.1. Сургалтын бодлогын зорилго

2.1.1. Онцгой байдлын байгууллага нь хуулиар хүлээсэн үүргээ хэрэгжүүлэхэд алба хаагчдыг сургаж хөгжүүлэх, тэдний мэргэжлийн ур чадварыг нэмэгдүүлэх, мэргэшүүлэх, өргөсөн тангарагтаа үнэнч хариуцлагатай байх хандлагыг төлөвшүүлэх, байгууллагын зорилго, зорилтыг хэрэгжүүлэн ажиллахад оршино.

2.2. Сургалтын бодлогын зарчим

- а/ Шинжлэх ухааны үндэслэлтэй байх;
- б/ Тодорхой зорилго чиглэлтэй байх;
- в/ Гамшгаас хамгаалах үндсэн үүргийг биелүүлэхэд бэлтгэгдсэн байх;
- г/ Болзошгүй гамшгийн цагийн байдалд ойртуулсан (бодитой, уян хатан) байх;
- д/ Алба хаагчдын (бүтээлч) санаачилга, бие даасан байдалд тулгуурлах;
- е/ Дэс дараалалтай, иж бүрэн (цогцолбор), хөнгөнөөс хүнд рүү шилжиж байх;
- д/ Идэвхтэй, тасралтгүй, оновчтой байх;
- е/ Байнга шинэчлэгдэн боловсорч байх зарчмыг баримтална.

Гурав. Сургалтын тогтолцоо, сургалтын бодлогын үндсэн чиглэл

3.1. Сургалтын бодлогын үндсэн чиглэл:

3.1.1. Онцгой байдлын байгууллагын хүний нөөцийн сургалт, хөгжлийн талаар дараах үндсэн чиглэлийг баримтална:

а/ Хүний нөөцийн сургалт, хөгжлийн урт, богино хугацааны бодлого, төлөвлөлт, чиглэлийг боловсруулж, хэрэгжүүлэх;

б/ Онцгой байдлын байгууллагын чиг үүргийг хэрэгжүүлэх мэргэжлийн дээд /бакалавр/ боловсролтой, мэдлэг, ур чадвартай алба хаагчийг гадаад, дотоодын мэргэжлийн сургалтын байгууллагад захиалгаар сургаж бэлтгэх, сургалтын үйл ажиллагаанд нь дэмжлэг үзүүлж, хамтран ажиллах;

в/ Гадаад, дотоодын их, дээд сургуулийн бакалавр, магистр, адъюнктурт, доктор, удирдах ажилтныг бэлтгэх сургалтад алба хаагчдыг суралцуулж, хөгжүүлэх;

г/ Гадаад, дотоодын тэтгэлэгт болон мэргэшүүлэх сургалтад алба хаагчийг суралцуулж, боловсролын зэргийг нь дээшлүүлж, хөгжүүлэх;

д/ Байгууллагын болон алба хаагчийн сургалтын хэрэгцээг харгалзан алба хаагчийн мэдлэг, боловсролыг дээшлүүлэх давтан болон мэргэшүүлэх, ур

д/ Байгууллагын болон алба хаагчийн сургалтын хэрэгцээг харгалзан алба хаагчийн мэдлэг, боловсролыг дээшлүүлэх давтан болон мэргэшүүлэх, ур чадварын сургалтыг тусгай хөтөлбөр, төлөвлөгөөний дагуу үр дүнтэй зохион байгуулах;

е/ Алба хаагчийн мэдлэг, ур чадвараа дээшлүүлэх бүтээлч санаачилгыг дэмжиж, тэдний өөрийгөө хөгжүүлэх боломж, нөхцөлийг бүрдүүлэх;

ж/ Алба хаагчийн сургалт, хөгжлийн тогтолцоо, агуулга, арга, хэлбэр, эрх зүйн зохицуулалтыг цаг үеийн шаардлагад нийцүүлэн байнга шинэчилж, боловсронгуй болгох.

3.2. Онцгой байдлын албаны сургалтын тогтолцоо нь дараах сургалтын төрлүүдээс бүрдэнэ:

3.2.1. Алба хаагчдад мэргэжлийн боловсрол олгох сургалт;

3.2.2. Алба хаагчдыг мэргэшүүлэх болон албан тушаалтны давтан сургалт;

3.2.3. Бие бүрэлдэхүүний бэлтгэлжилтийн сургалт;

3.2.1. Алба хаагчдад мэргэжлийн боловсрол олгох сургалт нь;

3.2.1.1. Төв байгууллагын захиалгаар мэргэжлийн их сургуульд “Боловсролын тухай хууль”, “Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын тухай хууль” болон холбогдох бусад хууль тогтоомж, сургалтын стандарт, хөтөлбөрийн дагуу өдрийн, гаригийн, эчнээ хэлбэрээр тогтоосон хугацаагаар зохион байгуулна.

3.2.1.2. Алба хаагчдаас бакалаврын боловсролтой алба хаагчийг байгууллагын захиалгаар Онцгой байдал, гамшгаас хамгаалах чиглэлээр гадаад, дотоодын их, дээд сургууль, академид бэлтгэнэ.

3.2.1.3. Бакалаврын хөтөлбөрийн эчнээ хэлбэрийн сургалтад Онцгой байдлын албанд 3 ба түүнээс дээш жил үр бүтээлтэй ажиллаж байгаа алба хаагчийг харьяа байгууллагын саналыг харгалзан тус тус элсүүлэн суралцуулна. Энэ тохиолдолд Захиргааны удирдлагын газар холбогдох бичиг баримтыг үндэслэн суралцуулна.

3.2.1.4. Гадаад, дотоодын их, дээд сургууль, академи, магистрын сургалтад Онцгой байдлын албанд 5, түүнээс дээш жил ажилласан, цаашид дэвшин дээшлэх, удирдах албан тушаалтны нөөцөд бүртгэгдсэн алба хаагчийг ажлын үр дүн, харьяа байгууллагын саналыг харгалзан элсүүлэн суралцуулна.

3.2.1.5. Захиргааны удирдлагын газар нь холбогдох сургалтын байгууллагуудтай хамтран гамшгийн эрсдэлийг бууруулах, гамшгаас хамгаалах чиглэлээр тулгамдсан асуудлын чиглэлээр хийх шаардлагатай судалгаа, шинжилгээний ажлын сэдэв, чиглэлийг боловсруулан судалгааны ажлыг захиалгаар гүйцэтгүүлэх гэрээг магистр, адъюнктурт, докторт элссэн алба хаагчтай байгуулж, гэрээний үүргийн биелэлтийг хангана.

3.2.2. Алба хаагчдыг мэргэшүүлэх болон албан тушаалтны давтан сургалт;

3.2.2.1. Онцгой байдлын байгууллагын байгууллагын бие бүрэлдэхүүний сургалт, бэлтгэлийн нэгдсэн төлөвлөгөөний дагуу гадаад, дотоодод давтан, мэргэшүүлэх, ур чадварын сургалтад хамруулах болон төрийн ба төрийн бус байгууллага, их, дээд сургууль, академитай хамтарч сургалтыг зохион байгуулах ажлыг хариуцсан нэгж, албан тушаалтан, хариуцан танхимийн, дадлагын, зайн сургалтын хэлбэрээр зохион байгуулна.

3.2.2.2. Давтан сургалт нь алба хаагчийн нийтлэг эрх, үүргийг хэрэгжүүлэх мэргэжлийн чадамжийг дээшлүүлж, дадал, чадварыг нь хөгжүүлэхэд чиглэгдэх ба сургалтын агуулгын 60 ба түүнээс дээш хувь нь алба хаагчийг дадлагажуулж, чадваржуулах сургалт байна.

3.2.2.3. Мэргэшүүлэх сургалт нь алба хаагчдын ажлын арга, тактикийн мэдлэг, ур чадварын түвшинг нь дээшлүүлэх, албан тушаалын чиг үүргийг хэрэгжүүлэх мэргэшлийн чадамж олгох болон түвшинг нь дээшлүүлэх сургалт байна.

3.2.2.4. Ур чадварын сургалт нь алба хаагчдын ур чадварыг ахиулах, бие бялдрын бэлтгэлжилтийг дээшлүүлэх чиглэгдэх ба ажлын 3-5 хоногийн хугацаагаар зохион байгуулагдана. Сургалтын агуулга нь дадлагажуулах, чадваржуулах сургалт байна.

3.2.2.5. Онцгой байдлын албанд анх орсон болон туршилтын хугацаагаар ажиллаж байгаа иргэнийг тусгай төлөвлөгөөний дагуу ажлын үр дүнг харгалзан 1 сараас доошгүй хугацааны чадавхижуулах сургалтад хамруулна.

3.2.2.6. Алба хаагчдын давтан болон мэргэшүүлэх сургалтыг тодорхой орон зайнаас мэдээлэл, харилцааны хэрэгслүүдээр дамжуулан зайны сургалтын хэлбэрээр /утас, ном, сурах бичиг, гарын авлага, цахим харилцаа, видео г.м/ зохион байгуулж болно.

3.2.2.7. Нутаг дэвсгэрийн онцлог, ажил, үүргийн чиглэл, нөхцөл байдлаас хамааран бүсчилэн, хээрийн дадлага хосолсон хэлбэрийн сургалтыг зохион байгуулж болно.

3.2.3. Бие бүрэлдэхүүний бэлтгэлжилтийн сургалт

3.2.3.1. Гамшгаас хамгаалах тухай хууль болон бусад холбогдох хууль тогтоомж, Гамшгаас хамгаалах талаар төрөөс баримтлах бодлого, Гамшгаас хамгаалах чадахыг бэхжүүлэх үндэсний хөтөлбөр, Цэргийн нийтлэг дүрмүүд, албанд мөрдөгдөж буй эрх зүйн баримт бичгүүд;

3.2.3.2. Гамшиг, аюулт, үзэгдэл, ослын тухай ерөнхий ойлголт, авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, үүсэж болох хүндрэл бэрхшээл, даван туулах, аврах, хор уршгийг арилгах, сэргээн босгох арга хэмжээний талаар;

3.2.3.3. Онцгой байдлын албанд ашиглагдаж буй аврах, гал унтраах, техник, тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгслийн тактик техникийн үзүүлэлт, ашиглалтыг эзэмшсэн байх;

3.2.3.4. Орос, Англи хэлний зохих мэдлэгийг эзэмшиж, хөтөлбөрт заагдсан сэдвээр нарийвчлан судална.

Дөрөв. Удирдлага, зохион байгуулалт

4.1. Захиргааны удирдлагын газар нь байгууллагын сургалтын ажлыг нэгдсэн удирдлагаар хангаж, Онцгой байдлын албаны хүний нөөцийн сургалт, хөгжлийн стратеги, хөтөлбөр, төлөвлөгөөг боловсруулан, Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргаар батлуулан, хэрэгжилтыг хангуулж хяналт тавина.

4.2. Байгууллагын хэмжээний алба хаагчдыг бэлтгэх, мэргэшүүлэх, давтан сургалтыг Онцгой байдлын ерөнхий газар, өдөр тутмын сургалт, бүсчилсэн сургалт, ажлын байранд дадлагажуулах сургалтуудыг төв орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллага зохион байгуулна.

Тав. Онцгой байдлын албаны сургалтын бодлого

5.1. Сургалтын бодлогыг тодорхойлох үндсэн чиглэлийн хүрээнд үндсэн бичиг баримт болох сургалт бэлтгэлийн хөтөлбөр, ерөнхий журам, зохион байгуулах заавар, төлөвлөгөө, стандарт, шалгаж үнэлэх заавар, норм, нормативуудыг шинэчлэн боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

5.1.1. Бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлээр эзэмшсэн мэдлэг, боловсрол, мэргэжил, ур чадвар, сэтгэл зүйн түвшин, бие бялдрын бэлтгэлжилтийн шалгуур үзүүлэлтүүдийг боловсруулж мөрдүүлнэ;

5.1.2. Сургалт, бэлтгэлийг зохион байгуулах удирдамжийг тухайн жилд байгууллагын өмнө тавигдсан зорилт, гамшгийн нөхцөл байдлын дүн мэдээг үндэслэн тухай бүр шинэчлэн тодотгоно.

5.1.3. Бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлийг шалгаж үнэлэх зааврыг боловсруулан мөрдөж, сургалт бэлтгэлийн үр дүнд жил бүр дүн шинжилгээ хийнэ.

5.1.4. Алба хаагчдын эрүүл ахуй, хөдөлмөрийн аюулгүй байдлыг хангаж, тогтвортой ажиллах орчин нөхцөлийг бүрдүүлэх, мэргэшлийн зэрэг олгох, ахиулах ажлыг журмын дагуу зохион байгуулна.

5.2. Алба хаагчдын мэдлэг, боловсролыг дээшлүүлэх, тэднийг тасралтгүй хөгжүүлэх, аливаа бүтээлч санаачилгыг дэмжих үндсэн чиглэлийн хүрээнд сургалтын хэрэгцээг тодорхойлох, сургалт, бэлтгэлийн тогтолцоог шинэчлэх, мэргэжлийн боловсрол олгох, мэргэшүүлэх, давтан сургалтын чанарыг сайжруулах зэрэг арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

5.2.1. Сургалтыг гадаад дотоодын их, дээд сургууль, холбогдох мэргэжлийн байгууллагыг түшиглэн зохион байгуулна.

5.2.2. Онцгой байдлын албаны сургалт бэлтгэлийн тогтолцоог байгууллагын өөрчлөлт, хөгжлийн бодлого, хэрэгцээ шаардлагатай уялдуулан боловсронгуй болгох арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

5.2.3. Онцгой байдлын байгууллагын бүтцийн нэгж нь алба хаагчдыг мэдлэг боловсрол, мэргэжлийн ур чадвараа дээшлүүлэхэд дэмжих, шатлан дэвших зарчмыг баримтлах;

Хүрэх үр дүн. Албан хаагч-хувь хүний мэдлэг, чадвар, туршлагыг байгууллагын мэдлэг, чадвар, туршлага болгон хөгжүүлснээр суралцагч байгууллага болон хөгжинэ.

Ингэснээр албаны бэлтгэл, бэлэн байдал, зохион байгуулалт сайжирч, гамшгийн нөхцөл байдал, үүссэн цагийн байдлыг зөв үнэлэн шийдвэр гаргах, албан үүрэг гүйцэтгэх чадавх дээшилнэ.

5.3. Гамшгаас хамгаалах болон албаны сургалт бэлтгэлийн сургагч багш нарыг бэлтгэх, чадавхжуулах үндсэн чиглэлийн хүрээнд Онцгой байдлын албанд олон жил ажилласан, гамшгаас хамгаалах онолын болон практик дадлага туршлагатай алба хаагчдыг сонгон шалгаруулж, сургагч багш бэлтгэх, чадавхжуулах үйл ажиллагааг авч хэрэгжүүлнэ.

5.3.1. Онцгой байдлын байгууллагын сургалтын асуудал хариуцсан нэгж, албан тушаалтан, олон жил ажилласан туршлагатай алба хаагчдыг тусгай сургалтад хамруулан багшлах эрхийн үнэмлэхтэй олгоно.

5.3.2. Тусгай хөтөлбөр, төлөвлөгөө гарган олон улсын байгууллагаас хэрэгжүүлж буй төсөл, хөтөлбөрийн хүрээнд сургагч багш бэлтгэж, чадавхжуулах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

5.3.3. Алба хаагчдын сургалтын бодлого, төлөвлөгөө, хөтөлбөр, стандартуудыг хэрэгжүүлэх, сургалтын заавар, зөвлөмж боловсруулах, санал өгөх, заах арга зүйн сургалтыг зохион байгуулах, зөвлөмжөөр хангах, сургалтын талаар дэвшилтэт арга технологийг судлах, нэвтрүүлэх, сургалтын үр дүнг тооцох, сургалтын асуудал хариуцсан нэгж, алба хаагчдын мэргэжил, боловсролыг дээшлүүлэх, сургалтын чиглэлээр онол практикийн хурал, зөвлөгөөнийг зохион байгуулах чиг үүрэг бүхий “Сургалт, заах арга зүйн зөвлөл”-ийг ажиллуулна.

Хүрэх үр дүн. Сургалт бэлтгэлийг зохион байгуулах бүрэлдэхүүний заах арга зүйн мэдлэг, ур чадвар сайжирч, шинэлэг арга техник ашиглах идэвх санаачилга өрнөж, сургалт бэлтгэлийг шинжлэх ухаанч, онол практикт тулгуурлан, тодорхой үр дүнтэй явуулах үндэс тавигдана.

5.4. Сургалтын нэгдсэн төв, бүсийн болон зайн сургалтын танхим байгуулж, материаллаг баазыг бэхжүүлэх үндсэн чиглэлийн хүрээнд алба хаагчдыг бүх талаар сурч хөгжих боломжийг хангах сургалтын гарын авлага, техник хэрэгсэл, номын сан, зайны сургалтын танхим болон нэгдсэн сургалтын төвийг байгуулж, материаллаг баазыг үе шаттайгаар нэмэгдүүлнэ.

5.4.1. төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллага сургалт бэлтгэл явуулах орчин үеийн техник хэрэгслээр үе шаттайгаар хангах төлөвлөгөө боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

5.4.2. сургалтын тоног төхөөрөмж, техник хэрэгслүүд бүхий хотхон, талбай, болон төв, орон нутгийн Онцгой байдлын газар, хэлтэс анги, байгууллагуудад биеийн тамир-чийрэгжүүлэлтийн танхим, сэтгэл зүйн өрөө, сургалтын танхимыг байгуулж сургалтын орчин бүрдүүлнэ.

5.4.3. төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллага бүсийн төвүүдэд гамшгаас хамгаалах сургалт арга зүйн төв, сургалтын нэгдсэн төв, зайн цахим сургалтын танхим, номын санг байгуулж ашиглалтад оруулна.

5.4.4. сургалт бэлтгэлийн үндсэн хичээлүүдийн сурах бичиг, гарын авлага, цахим сургалтын материал, мэргэжлийн сорилын эмхэтгэл зэрэг сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг үе шаттайгаар боловсруулан гаргана.

Хүрэх үр дүн. Сургалт бэлтгэлийн материаллаг бааз сайжирч, шаардлагатай ном, сурах бичиг, гарын авлагаар хангагдсанаар бие бүрэлдэхүүний бие дааж суралцах боломж, идэвх санаачлаг нэмэгдэн сургалт бэлтгэлийн үр өгөөж дээшлэн, байгууллагадаа хандах хандлага сайжирна.

5.5. Сургалтын нэгдсэн сан бүрдүүлж ашиглах үндсэн чиглэлийн хүрээнд байгууллагын хүний нөөцийн мэдээллийн сантай уялдсан сургалтын мэдээллийн нэгдсэн сан, цахим орчин бүрдүүлж алба хаагч бүр хүртээмжтэйгээр ашиглах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

5.5.1. байгууллагын хүний нөөцийн мэдээллийн сантай уялдсан сургалтын мэдээллийн санг бүрдүүлж ашиглалтад оруулна.

5.5.2. сургалтын мэдээллийн санг сургуулийн жилийн удирдамж, сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилттэй уялдуулан хөгжүүлж, алба хаагч бүрт нээлттэй, хүртээмжтэйгээр ажиллуулна.

5.5.3. сургалтын асуудал хариуцсан нэгж, албан тушаалтан, сургалт, заах арга зүйн зөвлөлийн гишүүд мэдээллийн технологийн өндөр мэдлэг эзэмшиж, сургалтын талаар гадаад, дотоодын сургууль, байгууллагын дэвшилтэт арга технологийг судлах, нэвтрүүлэх арга хэмжээг тасралтгүй авч хэрэгжүүлнэ.

5.5.4. сургалт бэлтгэлийн үр дүнг мэдээллийн санг ашиглан гаргаж, сургалт бэлтгэлийг сайжруулах, боловсронгуй болгох санал дүгнэлтийг боловсруулна.

Хүрэх үр дүн. Байгууллагын хүний нөөцийн бодлого болон сургалтын бодлогын хэрэгжилт нэгдсэн мэдээллийн сантай уялдсанаар алба хаагчдыг сургаж хөгжүүлэх явц шударга, нээлттэй болно. Сургалтын бүртгэл, тооцоо тодорхой болж, статистик үзүүлэлт бүхий үр дүн нь байгууллагын хөгжилд хувь нэмэр оруулах хөшүүрэг болно.

Зургаа. Сургалтын бодлогын хэрэгжилт

6.1. Захиргааны удирдлагын асуудал эрхэлсэн бүтцийн нэгж бодлогын хэрэгжилтийг хангах ажлыг удирдан зохион байгуулж, мэргэжлийн удирдлага арга зүйн зөвлөмжөөр хангаж, нэгдсэн дүнг гаргаж, үр дүнг тооцон ажиллана.

6.2. Захиргааны удирдлагын асуудал эрхэлсэн бүтцийн нэгж уялдуулан алба хаагчдыг сургаж, мэргэшүүлэх ажлыг зохион байгуулна.

6.3. Онцгой байдлын байгууллагын салбар нэгжүүд үндсэн чиг үүргийн хүрээнд сургалтын бодлого, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангаж үр дүнгээ Онцгой байдлын байгууллагын сургалтын асуудал хариуцсан нэгж тайлагнана.

6.4. Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллага, түүний салбар нэгжүүд сургалтын бодлого, хөтөлбөрийн хэрэгжүүлэх үндсэн хэрэглэгч бөгөөд үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлж ажиллана.

6.5. Захиргааны удирдлагын асуудал эрхэлсэн бүтцийн нэгж бодлого, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг даргын зөвлөлд тайлагнана. (Тайланд Дотоод хяналт шалгалт, аюулгүй байдал хариуцсан бүтцийн нэгж дүн шинжилгээ хийнэ).

--oo00oo--

СУРГАЛТ, БЭЛТГЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР, ЦАГ СЭДВИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

Сургалтын чанарыг сайжруулах, төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын бие бүрэлдэхүүнд сургуулийн жилд мэргэжлийн ур чадвар, албаны бэлтгэлийг сайжруулахад чиглэсэн төрөл мэргэжлээр цаг сэдвээр нь авч хэрэгжүүлнэ.

Хоёр. Хөтөлбөрийн зорилго

Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын бие бүрэлдэхүүнд сургуулийн жилд аюулт үзэгдэл, ослын тухай ойлголт, түүнтэй хэрхэн тэмцэх, хор уршгийг арилгах, хариу арга хэмжээний талаар мэдлэг олгох, чадварт тулгуурлан авах арга хэмжээг дадлагаар эзэмшүүлэх, хуулиар хүлээсэн үүргээ хэрэгжүүлэхэд алба хаагчдыг сургаж, хөгжүүлэх тэдний мэргэжлийн ур чадварыг нэмэгдүүлэх, мэргэшүүлэхэд чиглэгдэнэ.

Гурав. Сургалт бэлтгэлийн зарчим, шаардлага

3.1. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зарчим

3.1.1. Хууль, эрх зүйн хүрээнд явагдсан байх: Сургалт, бэлтгэлийг албанд мөрдөж буй хууль, тогтоомж, эрх зүйн баримт бичгийн хүрээнд явуулна.

3.1.2. Шинжлэх ухааны үндэслэлтэй байх: Сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөөг судалгаа, тооцоонд үндэслэн байгууллагын зорилтын хүрээнд шинжлэх ухаанчаар боловсруулж, орчин үеийн техник, технологийг өргөнөөр ашиглана.

3.1.3. Бодитой байх: Сургалт, бэлтгэлийг байгууллагын хөгжил, бие бүрэлдэхүүний бэлтгэл, бэлэн байдал, цаг үеийн нөхцөл байдал, төсөв хөрөнгийн боломжид тулгуурлан явуулна.

3.1.4. Уян хатан байх: Сургалт, бэлтгэлийг бие бүрэлдэхүүний ажил мэргэжлийн онцлог, албан тушаалын зэрэглэл, төрөл мэргэжлийн онцлогийг харгалзан ялгавартайгаар, төрөл бүрийн арга, хэлбэрээр явуулна.

3.1.5. Түүхэн тогтолцоотой байх: Сургалт, бэлтгэлийн үр дүн, ололтыг цаашдын бодлого, зорилттой уялдуулан төгөлдөржүүлнэ.

3.2. Сургалт, бэлтгэлийн шаардлага

3.2.1. Бие бүрэлдэхүүн нь эрхэлж буй албан тушаалын тодорхойлолтод тусгагдсан шаардлагыг хангаж, энэхүү хөтөлбөрт заагдсан албаны мэдлэг, дадлага, чадварыг эзэмшсэн байна.

3.2.2. Бие бүрэлдэхүүний албаны мэдлэг, чадварыг дараах шаардлагын түвшинд үнэлнэ. Үүнд:

- Гамшгаас хамгаалах тухай хууль болон бусад холбогдох хууль тогтоомж, Гамшгаас хамгаалах талаар төрөөс баримтлах бодлого, Гамшгаас хамгаалах чадахыг бэхжүүлэх үндэсний хөтөлбөр, Цэргийн нийтлэг дүрмүүд, албанд мөрдөгдөж буй эрх зүйн баримт бичгүүд;

-Гамшиг, аюулт, үзэгдэл, ослын тухай ерөнхий ойлголт, авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, үүсэж болох хүндрэл бэрхшээл, даван туулах, аврах, хор уршгийг арилгах, сэргээн босгох арга хэмжээний талаар;

-Онцгой байдлын албанд ашиглагдаж буй аврах, гал унтраах, техник, тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгслийн тактик техникийн үзүүлэлт, ашиглалтыг эзэмшсэн байх;

-Англи хэлний зохих мэдлэгийг эзэмшиж, хөтөлбөрт заагдсан сэдвээр нарийвчлан судална.

3.2.4. Дадлагажсан байх шаардлага

-Эзэмшсэн мэдлэгийг албаны үйл ажиллагаанд үр дүнтэй хэрэгжүүлэхэд дадлагажсан байна.

3.2.5. Чадваржсан байх шаардлага

-мэргэжлийн ур чадварыг цагийн байдлын ямар ч нөхцөлд бие даан болон бүлгээр бүрэн хэрэгжүүлэх чадвар эзэмшсэн байна.

3.3. Сургалт, бэлтгэлийн зохион байгуулалт

3.3.1. төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын дарга, захирагч нь Сургуулийн жилийн сургалт, бэлтгэлийн төлөвлөгөөг батлах бөгөөд сар бүр хичээлийн хуваарийг хариуцсан мэргэжилтэн /Сургалтын алба/ гаргаж мөрдүүлнэ.

3.3.2. бие бүрэлдэхүүний сургалт, бэлтгэлийн явцад албаны бэлтгэл, мэргэжлийн бэлтгэл, тусгай бэлтгэлийн хичээлүүдээр тест бөглүүлэх, асуулт хариулт, штабын дадлага, дасгал боловсруулах, норматив биелүүлэх зэрэг төрөл бүрийн арга хэлбэрээр сар бүр шалгаж, төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын дарга, захирагчийн тушаалаар улирал тутам явуулна.

3.3.3. хичээлийн удирдагч, багш нарын ур чадварыг дээшлүүлэх зорилгоор офицеруудын заах арга зүйн бэлтгэлийг хичээлийн жилийн эхэнд 6-аас доошгүй цагийн хугацаатай сурган зааварлах, үзүүлэх хэлбэрээр зохион байгуулна.

3.3.4. онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын баталсан хөтөлбөрийг үндэслэн тухай орон нутгийн ажлын ачаалал, төрөл мэргэжлийг бүтцийн нэгжүүд тухай жилийн сургалт, бэлтгэлийг зохион байгуулах хөтөлбөр, төлөвлөгөөг батлуулж зохион байгуулна.

3.3.5. сургалтыг офицер, ахлагч, үйлчилгээний ажилчид гэсэн төрлөөр 7 хоногийн нэг өдрөөр явуулна.

3.3.6. ахлагч бүрэлдэхүүний мэргэжлийн бэлтгэл хичээлийн хөтөлбөрийг ялгавартайгаар зохион байгуулах ба сургалтыг бүтцийн нэгжийн сургалт хариуцсан мэргэжилтэн, офицерууд тухайн хичээлийн хөтөлбөрт тусгагдсан сэдвийг бие дааж судалж хичээлийг явуулна.

3.3.7. Онцгой байдлын ерөнхий газрын дэргэдэх 120 дугаар ангийн тамирчид цэргийн хэргийн сургалтыг 30 хувь, мэргэжлийн сургалтыг 70 хувь байхаар тооцож явуулна.

3.3.8. нийт бие бүрэлдэхүүнд гадаад хэлний анхан болон дунд түвшний сургалтыг зохион байгуулах ба багшлах бүрэлдэхүүнийг төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчдаас сонгож явуулах, эсвэл гадны байгууллагын мэргэжлийн хүнээр хичээлийг зохион байгуулж явуулна.

3.3.9. офицер бүрэлдэхүүний сургалтыг бүтцийн нэгжийн сургалт хариуцсан нэгж, албан тушаалтан төлөвлөж зохион байгуулна.

3.3.10. цэргийн биеийн тамирыг гимнастик, саадын зурвас, гардан тулаан, усны сэлэлт, цана, хөнгөн атлетик, хурдавчилсан хөдөлгөөн үйлдэх, авиралт, буулт, спорт тоглоомын төрлүүдээр нэгжийн гүйцэтгэх үүргийн онцлогт тохируулан Цэргийн биеийн тамирын заавар /ЦБТЗ-18/-ын дагуу зохион байгуулна.

3.3.11. биеийн тамирын сургалтыг явуулах материаллаг бааз, сургалтын техник хэрэгсэл, талбайг дотоод нөөц бололцоогоо ашиглан зохион байгуулна. Спортын ажлыг бие бүрэлдэхүүний чөлөөт цагийг зөв боловсон өнгөрүүлэхэд чиглүүлэхээс гадна мэргэжлийн спортын цогцолбор норм биелүүлэхэд чиглүүлэн дугуйлан хичээллүүлнэ.

3.3.12. “цэргийн биеийн тамирын бэлтгэлийн стандарт”-ын “Биеийн зохистой харьцаа”, “Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчдын бие бялдрын бэлтгэлжилтийн норматив”-ыг хангах зорилгоор алба хаагчдад тохирсон дугуйлан хичээллүүлэх таатай нөхцөлийг бүрдүүлэн бие бялдрын түвшин тогтоох сорил улирал бүр авч, дүнг нэгтгэн зөвлөмж өгч ажиллана.

Дөрөв. Сургалт, бэлтгэлийн хөтөлбөрийн төрөл

4.1. Сургалт, бэлтгэлийн хөтөлбөр нь:

- Офицер бүрэлдэхүүний
- Ахлагч бүрэлдэхүүний
- Эрэн хайх, аврах нохойн
- Улсын нөөцийн салбарын
- Гэрээт ажилтны гэсэн төрөлтэй байна.

4.1.1. офицер сургалтын хөтөлбөр нь хууль эрх зүйн болон мэдлэг олгох, албанд мөрдөгдөж буй дүрэм, журам, зааврыг судлуулах, гамшгийн эрсдэлийг бууруулах, гамшгаас хамгаалах арга хэмжээг удирдан зохион байгуулах, бэлэн байдлыг хангах, хэрэгжүүлэхэд чиглэгдэнэ.

4.1.2. ахлагч бүрэлдэхүүний сургалтын хөтөлбөр нь хууль эрх зүйн болон мэдлэг олгох, албанд мөрдөгдөж буй дүрэм, журам, зааврыг судлуулах, гамшиг, аюулт үзэгдэл ослын үеийн гарах шалтгаан, гарах үр дагавар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний мэдлэг олгоход чиглэгдэнэ.

албан үүргээ гүйцэтгэх үеийн мэргэжлийн ур чадварыг нэмэгдүүлэх чиглэлээр, сэтгэл зүйн хувьд бэлтгэх, тогтвортой байдлыг хангах, бие бялдрыг нь хөгжүүлэх техник эзэмших дадлага, чадвар олгоход чиглэнэ.

4.1.3. төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагад эрэн хайх, аврах чиглэлээр төрөл мэргэжлийн албаны нохойг сургах, сургалтад хамрагдсан алба хаагчдыг сургаж бэлтгэх, мэргэшсэн чадварлаг алба хаагчдыг давтан сургаж бэлтгэх, мэргэшсэн чадварлаг алба хаагчдыг бий болгоход чиглэгдэнэ.

4.1.4. Улсын нөөцийн салбарын сургалтаар хууль эрх зүйн болон Улсын нөөцийн бараа материалыг хүлээн авах, хадгалах, захиран зарцуулах талаар судалж хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн мэдлэг олгоход чиглэнэ.

4.1.5. гэрээт ажилчдад хууль эрх зүй, хөдөлмөрийн гэрээ, ажил олгогч, ажилтны эрх үүрэг болон хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, харилцааны чиглэлээр бүтцийн нэгжийн сургалт хариуцсан албан тушаалтан төлөвлөж явуулна.

Тав. Алба хаагч, албан тушаалтны үүрэг

5.1. Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын дарга, захирагч нь сурах нөхцөл боломжоор хангах, сургалтын тоног төхөөрөмж, хэрэглэгдэхүүн сургалтын танхим, номын сан, гадаад хэлний танхимыг байгуулж, сургалтын орчин бүрдүүлэх;

5.2. Сургалт хариуцсан нэгж, анги, салбарууд албан тушаалтан нь хичээлийн журнал, хичээлийн конспект хэрэглэгдэхүүнтэй байна.

5.3. Хичээл заах багш нь хичээлийг туршлагад суурилсан аргаар харилцан ярилцах, жишээ авах зэргээр үр дүнтэй аргуудаар явуулна.

5.4. Сургалт явуулах томилгоожсон алба хаагч нь хичээлийн явцад асуулт асуух, даалгавар өгөх, үр дүнг тооцох зорилгоор хичээлийн явцын оноо өгөх шалгалтын дүнд нэмж оруулах;

5.5. Алба хаагч нь мэргэжил, мэргэшлийн мэдлэг, ур чадвар, боловсролын түвшинг тасралтгүй дээшлүүлэх, өөрөө сурч, хөгжих талаар санаачлагатай байна.

5.6. Алба хаагч нь мэдлэг, ур чадвараа бие даан суралцах болон хичээлийн хөтөлбөр, цаг сэдвийн цагийг зохих журмын дагуу хангана.

5.7. Алба хаагч бүр мэдлэг боловсрол, мэргэжлийн ур чадвараа дээшлүүлэхэд анхаарч хичээлийн дэвтэр, сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг бүрдүүлнэ.

5.8. Алба хаагч нь бие бялдар, сэтгэл зүйн бэлтгэлтэй, бие бялдрын бэлтгэлжилтийн шалгуур үзүүлэлт, биеийн зохистой харьцааг хангах;

Зургаа. Сургалтын үр дүнг үнэлж дүгнэх

6.1. Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллага нь зохион байгуулагдсан сургалтын үр дүнг өөрөө үнэлж, дүгнэхээс гадна Онцгой байдлын ерөнхий газрын Захиргааны удирдлагын асуудал эрхэлсэн бүтцийн нэгж дүнг нэгдсэн гаргаж, үр дүнг тооцон ажиллана.

6.2. Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын сургалт, бэлтгэлийн талаар улирал, жилийн тайланг бичиж Захиргааны удирдлагын асуудал эрхэлсэн бүтцийн нэгжид ирүүлнэ.

6.3. Тайланд сургалтын төлөвлөгөө, хөтөлбөрийн хэрэгжилт, сургалтын орчныг бүрдүүлэх чиглэлээр зохион байгуулсан ажил, арга хэмжээ, алба хаагчдын хичээлийн оролцоо, идэвх, мэдлэг, ур чадварын түвшингийн ахиц, сургалтыг шинэлэг арга хэлбэр, заагдсан хичээлүүдээр авсан шалгалтын нэгдсэн дүн, жилийн мөн үетэй харьцуулж гарсан ахиц, дэвшил, цаашид анхаарах асуудлыг фото зураг болон графикаар дэлгэрэнгүй тусгаж, холбогдох судалгааны материалыг хавсаргана.

**БИЕ БҮРЭЛДЭХҮҮНИЙ ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨРИЙН
ЦАГ, СЭДВИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

1. Хичээлийн хөтөлбөрийн цагийн тооцоо

№	Хичээлийн төрөл	Хичээл явуулах хэлбэр, цаг			
		Онол	Бие даалт	Дадлага	Нийт
1.	Офицер бүрэлдэхүүний албаны бэлтгэл хичээл	19	27	-	46
2.	Офицер бүрэлдэхүүний мэргэжлийн бэлтгэл хичээл	75	64	-	146
3.	Ахлагч бүрэлдэхүүний албаны бэлтгэл	32	18	11	61
4.	Жолооч нарын мэргэжлийн бэлтгэл хичээл	110	33	35	172
5.	Аврагч-гал сөнөөгч мэргэжлийн бэлтгэл хичээлийн хөтөлбөр	44	21	12	77
6.	Эрэн хайх, аврах анги, салбарын аврагч нарын мэргэжлийн бэлтгэл	86	+	80	166
7.	Холбоочин аврагчдын мэргэжлийн бэлтгэл хичээлийн хөтөлбөр	26	8	8	42
8.	Химичин аврагчдын мэргэжлийн бэлтгэл хичээл	44	+	62	106
9.	Аврагч тэсэлгээчний мэргэжлийн бэлтгэл хичээлийн хөтөлбөр	21	+	52	73
10.	Агаарын ажиллагааны салбарын аврагч нарын мэргэжлийн бэлтгэл	62	+	181	666
11.	Уул уурхайн аврагч мэргэжлийн бэлтгэл хичээлийн хөтөлбөр	23	+	85	108
12.	Англи хэл	34	27	36	107
13.	Жагсаалын бэлтгэл	+	+	33	33
14.	Бие бялдрын бэлтгэл	+	+	80	80
15.	Сэтгэл зүйн бэлтгэл	33	+	34	67
16.	Хүн эмнэлгийн бэлтгэл	46	+	34	80
17.	Эрүүл мэндийн бэлтгэл	23	+	7	30
18.	Эрэн хайх, аврах нохойн сургалт	+	+	582	582
19.	Улсын нөөц хүмүүнлэгийн тусламжийн нярав, гэрээт ажилчдын хичээлийн хөтөлбөр	33	25	+	58
20.	Гэрээт ажилтны хичээл	13	13		26
Нийт цаг		708	211	1334	2253

**ОФИЦЕР БҮРЭЛДЭХҮҮНИЙ АЛБАНЫ БЭЛТГЭЛ
ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР**

д/д	Хичээл	Хичээлийн нэр	Явуулах хэлбэр, цаг		
			Лекц	Бие даалт	Бүх цаг
Сэдэв 1. Хууль, эрх зүй					
1.	Хичээл 1	Монгол Улсын Үндсэн хууль	1	1	2
2.	Хичээл 2	Төрийн албаны тухай хууль	1	1	2
3.	Хичээл 3	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль	1	1	2
4.	Хичээл 4	Галын аюулгүй байдлын тухай хууль	1	1	2
5.	Хичээл 5	Улсын нөөцийн тухай хууль /холбогдох албан тушаалтан судлах/	1	1	2
6.	Хичээл 6	Цэргийн албаны тухай хууль	1	1	2
7.	Хичээл 7	Авлигын эсрэг хууль /холбогдох албан тушаалтан судлах/		2	2
8.	Хичээл 8	Төрийн болон албаны нууцын тухай хууль	1	1	2

9.	Хичээл 9	Зөрчлийн тухай хууль /холбогдох албан тушаалтан судлах/	1	1	2
10.	Хичээл 10	Төсвийн тухай хууль /холбогдох албан тушаалтан судлах/	1	1	2
11.	Хичээл 11	Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль /холбогдох албан тушаалтан судлах/	1	1	2
12.	Хичээл 12	Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль /холбогдох албан тушаалтан судлах/	1	1	2
Бүгд			11	13	24
Сэдэв 2. Дүрэм журам бусад эрх зүйн баримт бичиг					
1.	Хичээл 1	Төрийн үйлчилгээний алба хаагчид ур чадварын нэмэгдэл олгох нийтлэг журам /Монгол Улсын Засгийн газрын 2018 оны 382 дугаар тогтоол/	1	1	2
2.	Хичээл 2	Төрийн албан хаагчид шагнал олгох журам /Монгол Улсын Засгийн газрын 2019 оны 5 дугаар тогтоол/	1	1	2
3.	Хичээл 3	Төрийн албан хаагчид нөхөх төлбөр олгох журам /Монгол Улсын Засгийн газрын 2019 оны 6 дугаар тогтоол/	1	1	2
4.	Хичээл 4	Албан үүргээ гүйцэтгэх явцад төрийн албан хаагчийн амь нас хохирсон тохиолдолд ар гэрт нь нэг удаагийн буцалтгүй тусламж олгох журам /Монгол Улсын Засгийн газрын 2019 оны 8 дугаар тогтоол/	1	1	2
5.	Хичээл 5	Онцгой байдлын байгууллагад алба хаах журам /Монгол Улсын Шадар сайдын 2017 оны 105 дугаар тушаал/	1	1	2
6.	Хичээл 6	Төрийн жинхэнэ албан хаагчид сахилгын шийтгэл ногдуулах, түүнд гомдол гаргах журам /Монгол Улсын зайд, ЗГХЭГ-ын дарга, Төрийн албаны зөвлөлийн даргын 2019 оны 36/32 дугаар хамтарсан тушаалын хавсралт/	1	1	2
7.	Хичээл 7	Цэргийн нийтлэг дүрмүүд	1	5	6
8.	Хичээл 8	Цэргийн дүрэмт хувцас өмсөх дүрэм	1	1	2
9.	Хичээл 9	“Гамшиг, аюулт үзэгдэл, ослын бүртгэлийн маягт” бөглөх заавар /холбогдох албан тушаалтан судлах/	1	3	4
Бүгд			9	15	24
Нийт цаг			19	27	46

**ОФИЦЕР БҮРЭЛДЭХҮҮНИЙ МЭРГЭЖЛИЙН БЭЛТГЭЛ
ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР**

д/д	Бүлэг сэдэв	Сэдэв	Явуулах хэлбэр, цаг		
			Лекц	Бие даалт	Бүх цаг
Сэдэв 1. Гамшгаас хамгаалах менежментийн тогтолцоо					
1.	Хичээл 1	Гамшгаас хамгаалах менежментийн тогтолцоо	2	2	4

2.	Хичээл 2	Гамшгаас хамгаалах удирдлага, зохион байгуулалт, менежмент	1	2	3
3.	Хичээл 3	Штабын бэлтгэл	2	4	6
Бүгд			5	6	13
Сэдэв 2. Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагаа					
4.	Хичээл 1	Гамшгаас хамгаалах төлөвлөлт	1	1	2
5.	Хичээл 2	Гамшгийн голомтод эрэн хайх аврах ажиллагааны зохион байгуулалт	1	1	2
6.	Хичээл 3	Гамшгаас хамгаалах бэлэн байдлын зэрэг, түүнд шилжүүлэх журам	1	1	2
7.	Хичээл 4	Гамшиг, ослын үед тандалтын ажиллагааг зохион байгуулах	1	1	2
8.	Хичээл 5	Эрэн хайх, аврах, хор уршгийг арилгах /шийдвэр гаргалт/	2	1	3
9.	Хичээл 6	Шадар сайдын 2017 оны 75-р тушаал Мэргэжлийн ангийн дүрэм	1	1	2
10.	Хичээл 7	Гамшгийн үед хүч хэрэгсэл дайчлан гаргах журам /Монгол Улсын Засгийн газрын 2011 оны 340 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр хавсралт/	1	1	2
11.	Хичээл 8	Гамшгийн үед нүүлгэн шилжүүлэх журам /Монгол Улсын Засгийн газрын 2011 оны 340 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралт/	1	1	2
12.	Хичээл 9	Эрсдэлийн менежментийн тухай ойлголт /Гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээний заавар/	1	1	2
Бүгд			10	9	19
Сэдэв 3. Эрэн хайх, аврах ажиллагаа					
13.	Хичээл 1	Онцгой байдлын байгууллагын эрэн хайх, аврах нэгжид тавих шаардлага	1	1	2
14.	Хичээл 2	Уснаас эрэн хайх аврах ажиллагааны журам	1	1	2
15.	Хичээл 3	Эрэн хайх аврах ажиллагааны стандарт	1	1	2
16.	Хичээл 4	Нурангиас эрэн хайх, аврах ажиллагаа	1	1	2
17.	Хичээл 5	Уулнаас эрэн хайх, аврах ажиллагаа	1	1	2
18.	Хичээл 6	Онцгой байдлын байгууллагын уурхайн аврах ажиллагааны хувцас, хэрэглэлийн техникийн шаардлага /холбогдох албан тушаалтан судлах/	2	1	3
19.	Хичээл 7	Аюулт үзэгдэл, ослын тухай ойлголт	2	1	3
20.	Хичээл 8	Эрэн хайх, аврах ажиллагаанд нисдэг тэрэг ашиглах нь	2	2	4
Бүгд			11	9	20
Сэдэв 4. Гал түймэртэй тэмцэх үйл ажиллагаа					
21.	Хичээл 1	Гал түймрийн тухай ойлголт, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ	1	1	2
22.	Хичээл 2	Галын аюулгүй байдлын шаардлагыг тодорхойлсон норм, дүрэм	1	1	2
23.	Хичээл 3	Гал түймрийн Улсын хяналтын дүрэм, Гамшгаас хамгаалах Улсын хяналтын дүрэм	1	1	2
24.	Хичээл 4	Гал түймэр унтраах дүрэм /холбогдох албан тушаалтан судлах/	2	1	3
25.	Хичээл 5	Хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагаа	2	1	3
26.	Хичээл 6	Хорт хий утаанаас хамгаалах дүрэм /холбогдох албан тушаалтан судлах/	2	1	3
Бүгд			9	6	15
Сэдэв 5. Ой, хээрийн түймэртэй тэмцэх үйл ажиллагаа					
27.	Хичээл 1	Ой, хээрийн түймрийн гарах шалтгаан, нөлөөлөх хүчин зүйлс	1	1	2

28.	Хичээл 2	Ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх ажиллагаа	1	1	2
Бүгд			2	2	4
Сэдэв 5. Холбооны бэлтгэл					
29.	Хичээл 1	Байршил тогтоогч GPS –ын ажиллах журам	1	2	3
30.	Хичээл 2	Радио холбоо зохион байгуулах арга	1	1	2
31.	Хичээл 3	Радио станцын ашиглалт	1	1	2
Бүгд			3	4	7
Сэдэв 6. Цацраг, хими, биологийн өвчний үед хэрэгжүүлэх арга зам /Мэргэжлийн байгууллагаас оруулах хичээл/					
32.	Хичээл 1	Цацрагийн ослын үеийн үед авах хариу арга хэмжээ, удирдлага зохицуулалт /холбогдох албан тушаалтан судлах/	2	2	4
33.	Хичээл 2	Химийн хортой болон аюултай бодисын осол, ослын үед авах хариу арга хэмжээ, удирдлага зохион байгуулалт /холбогдох албан тушаалтан судлах/	2	2	4
34.	Хичээл 3	Хүн, малын гоц халдварт өвчин дэгдсэн үед авах хариу арга хэмжээ, удирдлага зохицуулалт	2	2	4
Бүгд			6	6	12
Сэдэв 7. Баримт бичиг боловсруулалт, албан хэрэг хөтлөлт					
35.	Хичээл 1	Монгол бичиг	10	10	20
36.	Хичээл 2	Албан бичгийн стандарт, ангилал, баримт бичигт тавигдах шаардлагын хангах	1		1
37.	Хичээл 3	Албанд хөтлөгдөх баримт бичгүүд, түүний бүрдлийг хангах	1		1
38.	Хичээл 4	Удирдлагын баримт бичгийн ангилал	1		1
Бүгд			13	10	23
Сэдэв 8. Тусгай бэлтгэл					
39.	Хичээл 1	Байр зүйн зураг түүний тухай ойлголт	4	1	5
40.	Хичээл 2	Зураггүйгээр газар орон дээр зүг чиг олох	1	1	2
41.	Хичээл 3	Тактикийн тэмдэглэгээ	1	1	2
42.	Хичээл 4	Стрессээс гарах арга зам замууд, стресст орохгүй байх аргууд	2	1	3
43.	Хичээл 5	Гамшгийн голомтод ажиллаж буй бүрэлдэхүүний сэтгэл онцлог	2	1	3
44.	Хичээл 6	Цэргийн биеийн тамирын бэлтгэлийн норматив	1	1	2
Бүгд			11	6	17
Нийт цаг			75	64	146

---OO000O---

**АХЛАГЧ БҮРЭЛДЭХҮҮНИЙ АЛБАНЫ БЭЛТГЭЛ
ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР**

д/д	Бүлэг сэдэв	Сэдэв	Явуулах хэлбэр, цаг			
			Лекц	Бие даалт	Дадлага	Бүх цаг
Сэдэв 1. Хууль						
1.	Хичээл 1	Монгол Улсын Үндсэн хууль	2	1		3
2.	Хичээл 2	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль	2	1		3
3.	Хичээл 3	Төрийн албаны тухай хууль	2	1		3
4.	Хичээл 4	Галын аюулгүй байдлын тухай хууль	2	1		3
Бүгд			8	4		12
Сэдэв 2. Дүрэм журам						
8.	Хичээл 1	Цэргийн нийтлэг дүрэм	2			2
9.	Хичээл 2	Онцгой байдлын байгууллагад алба хаах журам /Монгол Улсын Шадар сайдын 2017 оны 105 дугаар тушаал/	1			1
10.	Хичээл 3	Цэргийн дүрэмт хувцас өмсөх дүрэм	1			1
11.	Хичээл 4	Албан үүргээ гүйцэтгэх явцад төрийн албан хаагчийн амь нас хохирсон тохиолдолд ар гэрт нь нэг удаагийн буцалтгүй тусламж олгох журам /Монгол Улсын Засгийн газрын 2019 оны 8 дугаар тогтоол/	1			1
12.	Хичээл 5	Уснаас эрэн хайх, аврах ажиллагааны журам	1			1
13.	Хичээл 6	Гал түймэр унтраах дүрэм				
14.	Хичээл 7	Уулнаас эрэн хайх, аврах ажиллагааны журам	1			1
15.	Хичээл 8	Хорт хий утаанаас хамгаалах дүрэм	1			1
16.	Хичээл 9	Эрэн хайх, аврах ажиллагааг зохион байгуулах нийтлэг журам	1			1
Бүгд			10			10
Сэдэв 3. Ой, хээрийн түймэр унтраах онцлог						
21.	Хичээл 1	Ой, хээрийн түймрийн гарах шалтгаан, нөлөөлөх хүчин зүйлс	1	1		2
Бүгд			1	1		2
Сэдэв 4. Холбооны бэлтгэл						
22.	Хичээл 1	Гамшгийн аюулын тухай зарлан мэдээлэх дохиогоор ажиллах дадлага сургуулийн үед авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	1	1		1
26.	Хичээл 2	Радио холбооны тухай ерөнхий ойлголт	1	1	1	1
27.	Хичээл 3	Байршил тогтоох систем, GPS -ын ажиллах журам	1	1	1	1
Бүгд			3	3	2	6
Сэдэв 7. Гал түймэр						
28.	Хичээл 1	Гал түймрийн тухай ойлголт /Хүндрэл бэрхшээл/	1	1		2
29.	Хичээл 2	Гал түймэр унтраах хэрэгсэл түүнийг ашиглах	1	1	1	2
Бүгд			2	2	1	4
Сэдэв 8. Эрэн хайх, аврах ажиллагаа						
30.	Хичээл 1	Цацраг идэвхт бодис алдагдах үеийн ажиллагаа	1	1	1	3

31.	Хичээл 2	Химийн хорт бодис алдагдах үеийн ажиллагаа	1	1	1	3
32.	Хичээл 3	Уулнаас эрэн хайх, аврах ажиллагаа	1	1	1	3
33.	Хичээл 4	Уснаас эрэн хайх, аврах ажиллагаа	1	1	1	3
34.	Хичээл 5	Нурангиас эрэн хайх, аврах ажиллагаа	1	1	1	3
35.	Хичээл 6	Техникийн холбогдолтой ослоос аврах ажиллагаа	1	1	1	3
36.	Хичээл 7	Байгалийн гаралтай гамшгаас эрэн хайх, аврах ажиллагаа	1	1	1	3
Бүгд			7	7	7	21
Нийт цаг			32	18	11	61

**ЖОЛООЧИЙН МЭРГЭЖЛИЙН УР ЧАДВАРЫГ ДЭЭШЛҮҮЛЭХ
ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР**

д/д	Хичээл	Хичээлийн нэр	Явуулах хэлбэр, цаг			
			Лекц	Бие даалт	Дадлага	Бүх цаг
Сэдэв 1. Дүрэм журам						
1.	Хичээл 1	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн дүрэм	4	1		5
2.	Хичээл 2	Онцгой байдлын байгууллагын гал түймэр унтраах тусгай тоноглол бүхий автомашинд тавигдах. Ерөнхий шаардлага /2019.10.23 А/317/	1	1		2
3.	Хичээл 3	Галын техник, галын гадна шат техникийн ерөнхий шаардлага	2	1	2	3
4.	Хичээл 4	Гал түймэр унтраах дүрэм /2016.05.16/	4	1		5
Бүгд			11	4	2	15
Сэдэв 2. Гал унтраах автомашин техник хэрэгсэл						
5.	Хичээл 1	Үндсэн албаны автомашины төрөл, ангилал, үүрэг зориулалт, ТТӨ	3	3	2	8
6.	Хичээл 2	Тусгай албаны албаны автомашины төрөл, ангилал, үүрэг зориулалт, ТТӨ	4	4	2	10
7.	Хичээл 3	Туслах албаны автомашины төрөл, ангилал, үүрэг зориулалт, ТТӨ	4	4	2	10
Бүгд			11	11	6	28
Сэдэв 3. Аврах зориулалтын автомашин техник хэрэгсэл						
8.	Хичээл 1	Аврах ажлын зориулалтын автомашины төрөл, ангилал, үүрэг зориулалт, ТТӨ	2	2	2	6
9.	Хичээл 2	Тусгай зориулалтын автомашины төрөл, ангилал, үүрэг зориулалт, ТТӨ	4	2	4	8
10.	Хичээл 3	Туслах зориулалтын автомашины төрөл, ангилал, үүрэг зориулалт, ТТӨ	2	2	2	6
Бүгд			8	6	8	18
Сэдэв 4. Тусгай зориулалтын автомашин						
11.	Хичээл 1	АРС 14у, ДДА 3б авто машинуудын төрөл, зориулалт бүтэц, ажиллах зарчим, хүчин чадал	4	2	2	8
12.	Хичээл 2	Тээврийн хэрэгслийн ашиглалт	4	2		6
13.	Хичээл 3	Гал унтраах багаж хэрэгслийн тактик техник үзүүлэлт, зориулалт, ашиглалт	6	2		6

14.	Хичээл 4	Хүнд машин механизмын зориулалт ажиллах хүчин чадал, тактик техникийн өгөгдөхүүн	6	2		6
15.	Хичээл 5	Тусгай зориулалтын авто машинд хийгдэх техник үйлчилгээ	6	2	2	10
Бүгд			30	12	4	46
Сэдэв 5. Ус соруулагч /Мотопомп/						
16.	Хичээл 1	Ус соруулагч /Мотопомп/-ны төрөл зориулалт, бүтэц зохион байгуулалт	1			1
	Хичээл 2	Ус соруулагч /Мотопомп/-ны ажиллах зарчим	1		1	2
Бүгд			2		1	3
Сэдэв 6. Хөдөлгүүрийн систем						
17.	Хичээл 1	Тоормосны систем, хүч дамжуулах механизм, жолооны механизм	1			1
	Хичээл 2	Дотоод шаталтын хөдөлгүүр, хөргөлтийн систем, гэрэлтүүлэх хэрэгсэл	1			1
Бүгд			2			2
Сэдэв 7. Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдал, Хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагаа						
6	Хичээл 1	ЗХТХ, ЭХ, ЗХАБТХ зэрэг хуулийн холбогдох зүйл заалт	1			1
	Хичээл 2	Замын хөдөлгөөний дүрэм	1		2	3
	Хичээл 3	Гал түймэр унтраах, эрэн хайх аврах ажиллагааны дуудлагын үед ирж буцах аюулгүй ажиллагаа	1			1
	Хичээл 4	Тавиулан түүнд авто машин байрлуулах, гарах, засвар үйлчилгээ хийх журам	1			1
Бүгд			4		2	6
Сэдэв 8. Авто машины засвар үйлчилгээний бэлтгэл						
7	Хичээл 1	Тээврийн хэрэгслийн ашиглалт	8			8
	Хичээл 2	Тусгай зориулалтын автомашин	34		12	46
Бүгд			42		12	54
Нийт цаг			110	33	35	172

**АВРАГЧ-ГАЛ СӨНӨӨГЧ МЭРГЭЖЛИЙН БЭЛТГЭЛ
ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР**

д/д	Хичээл	Хичээлийн нэр	Явуулах хэлбэр, цаг			
			Лекц	Бие даалт	Дадлага	Бүх цаг
Сэдэв 1. Бэлтгэл, бэлэн байдлыг хангах чиглэлээр						
1.	Хичээл 1	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн дүрэм	4	1		5
2.	Хичээл 2	Онцгой байдлын байгууллагын гал түймэр унтраах тусгай тоноглол бүхий автомашинд тавигдах. Ерөнхий шаардлага /2019.10.23 А/317/	1	1		2
3.	Хичээл 3	Онцгой байдлын байгууллагын "Объектын болон ой, хээрийн гал түймэр унтраах ажиллагаанд зориулсан хамгаалах тусгай хувцас, хүн нэг бүрийн хамгаалах хэрэгслийг хэрэглэх журам" /2020.04.15 А/96/	2	1		3

4.	Хичээл 4	Объектын гал түймэр унтраах ажиллагаанд зориулсан хамгаалах тусгай хувцас. Ерөнхий шаардлага	2	1		3
5.	Хичээл 5	Онцгой байдлын байгууллагын хэмжээнд амьсгалын бие даасан төхөөрөмжтэй ажиллах үед дагаж мөрдөх дүрэм /шинэчилсэн/ 2017.06.06	1	1		2
6.	Хичээл 6	Гал түймэр унтраах тоног төхөөрөмж, багаж зэвсэглэмжын тактик техникийн үзүүлэлт, аюулгүй ажиллагаа	4	1		5
Бүгд			14	6		20
Сэдэв 2. Гал түймэр унтраах чиглэлээр						
7.	Хичээл 1	Томилгоот ээлжийн ажиллагааны үндэс	2	1		3
8.	Хичээл 2	Гал түймрийн нөхцөл байдал хайгуулын ажиллагаа	2	1		3
9.	Хичээл 3	Гал түймрийн үед хүмүүсийг аврах	2	1	1	3
10.	Хичээл 4	Гал түймэр унтраах тархалт	2	1	1	3
11.	Хичээл 5	Гал түймрийг унтраах тухай	2	1	1	3
12.	Хичээл 6	Объектын болон ой, хээрийн түймэр унтраах үед бие бүрэлдэхүүний гүйцэтгэх үүрэг	2	1		3
13.	Хичээл 7	Төрөл бүрийн хүнд нөхцөлд гал түймэр унтраах	2	1	4	3
14.	Хичээл 8	Барилга байгууламжид гарсан гал түймрийг унтраах	2	1	1	3
15.	Хичээл 9	Ил задгай орчинд гарсан гал түймрийг унтраах	2		1	3
16.	Хичээл 10	Тээврийн хэрэгсэлд гарсан гал түймрийг унтраах	2	1	1	3
17.	Хичээл 11	Нефть болон шатахуун түгээх станцад гарсан гал түймрийн унтраах	2	1		3
18.	Хичээл 12	Хийн баллонд гарсан галыг унтраах	2	1	1	4
19.	Хичээл 13	Хөдөөгийн суурин газарт гарсан болон хээрийн түймэр унтраах онцлог	2	1	1	3
20.	Хичээл 14	Ойн түймрийн ангилал, унтраах ажиллагаа	2	1		3
21.	Хичээл 15	Гал түймэртэй тэмцэх томьёолсон тэмдэг	2	1		3
Бүгд			30	15	12	57
Нийт цаг			44	21	12	77

**ЭРЭН ХАЙХ, АВРАХ АНГИ, САЛБАРЫН МЭРГЭЖЛИЙН
БЭЛТГЭЛ ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР**

д/д	Хичээл	Хичээлийн нэр	Явуулах хэлбэр, цаг		
			Лекц	Дадлага	Бүх цаг
Сэдэв 1. Байгалийн аюулт үзэгдлээс үүсэх гамшгийн нөхцөл байдал, шинж чанар, үзүүлэх хор нөлөө					
1.	Хичээл 1	Газар хөдлөлт	1	1	2
2.	Хичээл 2	Үер	1	1	2
3.	Хичээл 3	Ой хээрийн түймэр	1	1	2
4.	Хичээл 4	Аюулт үзэгдэл түүний төрлүүд	1	1	2

Бүгд			4	4	8
Сэдэв 2. Техникийн холбоотой ослоос үүсэх шинж чанар					
5.	Хичээл 1	Гал түймэр	1	1	2
6.	Хичээл 2	Барилга байгууламжийн нуралт	1	1	2
7.	Хичээл 3	Үйлдвэрлэлийн ослоос эрэн хайх, аврах ажиллагаа	1	1	2
Бүгд			3	3	6
Сэдэв 3. Тээврийн хэрэгслийн осол					
8.	Хичээл 1	Авто тээврийн осол	2	2	4
9.	Хичээл 2	Агаарын тээврийн осол	2	2	4
10.	Хичээл 3	Төмөр замын тээврийн осол	2	2	4
Бүгд			6	6	12
Сэдэв 3. Цацраг идэвхт ба химийн хорт болон аюултай бодис алдагдах үеийн шинж чанар, хор нөлөө					
11.	Хичээл 1	Химийн хорт бодис алдагдсан үеийн осол	2	2	4
12.	Хичээл 2	Химийн аюултай бодис алдагдсан үеийн осол	2	2	4
13.	Хичээл 3	Цацраг идэвхт бодис алдагдсан үеийн осол	2	2	4
Бүгд			6	6	12
Сэдэв 4. Эрэн хайх, аврах ажиллагаа явуулах бүс рүү аврагч нар хөдөлгөөн үйлдэх аргачлал					
14.	Хичээл 1	Байгалийн бартаат газар хөдөлгөөн үйлдэх	1	1	2
15.	Хичээл 2	Аврагч нар нурангийн нөхцөлд хөдөлгөөн үйлдэх	1	1	2
16.	Хичээл 3	Хязгаарлагдмал орчинд хөдөлгөөн үйлдэх	1	1	2
17.	Хичээл 4	Аврагч нар цасан бүрхүүлтэй болон цасан нуранги үүсэж болох газар орон дээр хөдөлгөөн үйлдэх арга	1	1	2
18.	Хичээл 5	Аврагчид мөсөн дээр хөдөлгөөн үйлдэх арга	1	1	2
19.	Хичээл 6	Аврагчид намга дээр хөдөлгөөн үйлдэх арга	1	1	2
20.	Хичээл 7	Аврагч нарын амьдрах чадвар	1	1	2
Бүгд			7	7	14
Сэдэв 5. Гамшгийн голомтод эрэн хайх, аврах ажиллагааны үеийн тандалт зохион байгуулах					
21.	Хичээл 1	Газрын болон газар доорх тандалт	1	1	2
22.	Хичээл 2	Химийн болон цацраг идэвхт бодисын тандалт	1	1	2
23.	Хичээл 3	Инженерийн тандалт	1	1	2
24.	Хичээл 4	Галын тандалт	1	1	2
25.	Хичээл 5	Эмнэлгийн тандалт	1	1	2
26.	Хичээл 6	Хордсон бүсийг гарын доорх материал ашиглан тэмдэглэгээ хийх аргууд	1	1	2
27.	Хичээл 7	Агаарын тандалт	1	1	2
28.	Хичээл 8	Усны тандалт	1	1	2
Бүгд			8	8	16
Сэдэв 6. Нэрвэгдэгчийг эрэн хайх, аврах ажиллагааг зохион байгуулах					
29.	Хичээл 1	Эрэн хайх, аврах ажиллагааны зорилго, үүрэг, аргачлал	1	1	2
30.	Хичээл 2	Хэсэг газар орныг үзэх, шалгах ажиллагаа	1	1	2
31.	Хичээл 3	Чагнах арга	1	1	2

32.	Хичээл 4	Тусгай зориулалтын багаж ашиглан нэрвэгдэгсдийг эрэн хайх ажиллагаа	1	1	2
33.	Хичээл 5	Газар орныг самнах аргачлал	1	1	2
34.	Хичээл 6	Цасан нурангиас эрэн хайх, аврах ажиллагаа	1	1	2
35.	Хичээл 7	Гэрчийн мэдүүлгээр нэрвэгдэгсдийг эрэн хайх ажиллагаа	1	1	2
36.	Хичээл 8	Албаны үнэрч нохойгоор нэрвэгдэгсдийг эрэн хайх аргачлал	1	1	2
37.	Хичээл 9	Нэрвэгдэгсдийг нүүлгэн шилжүүлэх ажиллагаа	1	1	2
38.	Хичээл 10	Гамшгийн голомтод хүнд механизмын гүйцэтгэх ажил	1	1	2
Бүгд			10	10	10
Сэдэв 7. Нурсан барилга, байгууламжаас эрэн хайх, аврах ажиллагаа					
39.	Хичээл 1	Нурангийн төрөл, тэдгээрийн шинж чанар	2	1	3
40.	Хичээл 2	Тагнуулыг зохион байгуулах, ажлын дараалал, тэмдэг, тэмдэглэгээ тавих зарчим	2	1	3
41.	Хичээл 3	Удаан хугацаагаар нурангид дарагдсан нэрвэгдэгсдэд эмнэлгийн анхны тусламж үзүүлэх аргууд	2	1	3
Бүгд			6	3	9
Сэдэв 8. Тээврийн хэрэгслийн ослын үед эрэн хайх, аврах ажиллагаа					
42.	Хичээл 1	Агаарын хөлгийн ослын үед эрэн хайх, аврах ажиллагаа	2	1	3
43.	Хичээл 2	Төмөр замын тээврийн хэрэгслийн ослын үеийн эрэн хайх, аврах ажиллагаа	2	1	3
44.	Хичээл 3	Химийн хорт бодис тээвэрлэж буй галт тэрэг осолд өртсөн үеийн эрэн хайх, аврах, алдагдаж буй бодисыг халдваргүйжүүлэх, аюулгүй болгох	2	1	3
Бүгд			6	3	9
Сэдэв 9. Зам тээврийн ослын үед эрэн хайх, аврах ажиллагаа					
45.	Хичээл 1	Зам тээврийн ослыг аюулгүй болгох ажлын дараалал ба нэрвэгдэгсдийг аврах ажиллагааг явуулах үндсэн аргачлал	1	1	2
46.	Хичээл 2	Авто машинууд мөргөлдөх ба онхолдох үеийн нэрвэгдэгсдийг аврах ажиллагаа	1	1	2
47.	Хичээл 3	Төмөр замын гарц дээр гарсан зам тээврийн ослын үед нэрвэгдэгсдийг аврах ажиллагаа	1	1	2
48.	Хичээл 4	Аюултай бодис тээвэрлэсэн зам тээврийн ослын үед нэрвэгдэгсдийг аврах ажиллагаа	1	1	2
49.	Хичээл 5	Автомашин эгц огцом замаас гулган унасан үеийн нэрвэгдэгсдийг аврах ажиллагаа	1	1	2
50.	Хичээл 6	Автомашин гол, нуурын усанд унасан буюу мөсөнд цөмөрсөн үед нэрвэгдэгсдийг аврах ажиллагаа	1	1	2
Бүгд			6	6	12
Сэдэв 10. Уулнаас эрэн хайх, аврах ажиллагаа					
51.	Хичээл 1	Уулын шинж чанар нэрвэгдэгсдийг эрэн хайх, аврах ажиллагаа	1	1	2

52.	Хичээл 2	Эрэн хайх, аврах ажиллагаа явуулахад ашиглах аврах олс тэдгээрийн үндсэн зангилгаанууд	1	1	2
53.	Хичээл 3	Эгц хаднаас аврагч нэрвэгдэгсдийн хамт хаднаас буух ажиллагаа	1	1	2
54.	Хичээл 4	Уулын ангал, хавцлын гүнийг тодорхойлох, нэрвэгдэгсдийг татан гаргах, өндрөөс буулгах, татан гаргах	1	1	2
55.	Хичээл 5	Ууланд тохиолдсон аюулын үед ашиглах дохио	1	1	2
56.	Хичээл 6	Эрэн хайх, аврах ажиллагааг гүйцэтгэх үед зайлшгүй анхаарах санамж	1	1	2
Бүгд			6	6	12
Сэдэв 11. Нэрвэгдэгсдийг зөөж тээвэрлэх ажиллагаа					
57.	Хичээл 1	Нэрвэгдэгсдийг зөөж тээвэрлэх ажиллагааны үндэс	1	1	2
58.	Хичээл 2	Нэрвэгдэгсдийг гар дээр болон гарын доорх хэрэгслийг ашиглан зөөвөрлөх	1	1	2
59.	Хичээл 3	Нэрвэгдэгсдийг зөөж тээвэрлэх ажиллагаа	1	1	2
Бүгд			3	3	6
Сэдэв 12. Уснаас эрэн хайх, аврах ажиллагаа					
60.	Хичээл 1	Уснаас эрэн хайх, аврах ажиллагааг зохион байгуулах журам	1	1	2
61.	Хичээл 2	Урсгал уснаас нэрвэгдэгсдийг эрэн хайх, аврах ажиллагаа	1	1	2
62.	Хичээл 3	Тогтмол уснаас нэрвэгдэгсдийг эрэн хайх, аврах ажиллагаа	1	1	2
63.	Хичээл 4	Хөлдсөн гол, нуураас машин техник болон нэрвэгдэгсдийг татан гаргах	1	1	2
64.	Хичээл 5	Усны гүний өвчлөл /барокамера/	1	1	2
65.	Хичээл 6	Усны гүний багаж хэрэгслийн үүрэг зориулалт, ашиглах заавар, хадгалах горим	2	-	2
Бүгд			7	5	12
Сэдэв 13. Аврах ажлын үед дагаж мөрдөх аюулгүй ажиллагаа					
66.	Хичээл 1	Эрэл хайгуулын үеийн аюулгүй арга хэмжээ	2	2	4
67.	Хичээл 2	Нурангид хонгил гаргах аргаар нэрвэгдэгсдийг чөлөөлөх үеийн аюулгүй арга хэмжээ	2	2	4
68.	Хичээл 3	Нурангийг зайлуулан нэрвэгдэгсдийг аварч суллах үеийн аюулгүй арга хэмжээ	2	2	4
69.	Хичээл 4	Түгжигдэж, дарагдсан байрнаас нэрвэгдэгсдийг гаргах, тэдгээрт гарц, нүх гаргах үеийн аюулгүй арга хэмжээ	2	2	4
70.	Хичээл 5	Эвдэрсэн барилга байгууламжийн дээд давхраас нэрвэгдэгсдийг аврах аюулгүй арга хэмжээ	2	2	4
Бүгд			10	10	20
НИЙТ			86	80	166

**ХОЛБООЧИН АВРАГЧДЫН МЭРГЭЖЛИЙН БЭЛТГЭЛ
ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР**

д/д	Хичээл	Хичээлийн нэр	Явуулах хэлбэр, цаг		Нийт цаг
			Лекц	Дадлага	
Сэдэв 1. Холбооны үндэс					
1.	Хичээл 1	Холбоо зохион байгуулалтын үндэс	2		2
2.	Хичээл 2	Радио холбооны үндэс	1		1
3.	Хичээл 3	Радио холбоо зохион байгуулах арга	2		2
4.	Хичээл 4	Радио долгионы тархалт	3		3
5.	Хичээл 5	Тоон холбооны тухай ойлголт	1		1
6.	Хичээл 6	Утсан холбооны тухай ойлголт	1		1
7.	Хичээл 7	Үүрэн холбооны тухай ойлголт	1		1
8.	Хичээл 8	Сансрын холбооны тухай ойлголт	1		1
9.	Хичээл 9	Зарлан мэдээллийн системийн тухай ойлголт	1		1
Бүгд			13		13
Сэдэв 2. Холбооны ашиглалт үйлчилгээ					
10.	Хичээл 1	Радио станцын ашиглалт	2	2	4
11.	Хичээл 2	Техникийн үйлчилгээ	2	2	4
12.	Хичээл 3	Хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагаа	3		3
13.	Хичээл 4	Иридиум 9505 утасны ашиглалт	1	2	3
14.	Хичээл 5	Байршил тодорхойлогчийн тухай	1	2	3
Бүгд			9	8	17
Сэдэв 3. Журам, заавар					
15.	Хичээл 1	Гамшгийн аюулын тухай зарлан мэдээллийн дохио дамжуулах журам	1		1
16.	Хичээл 2	Гамшгийн аюулыг зарлан мэдээлэх заавар	1		1
17.	Хичээл 3	Онцгой байдлын байгууллагын радио холбоо зохион байгуулах журам	1		1
18.	Хичээл 4	Онцгой байдлын байгууллагын мэдээллийн аюулгүй байдлыг хангах журам	1		1
Бүгд			4		4
Нийт цаг			26	8	34

**АВРАГЧ-ХИМИЧИЙН МЭРГЭЖЛИЙН БЭЛТГЭЛ
ХИЧЭЭЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Д/д	Сэдэв	Хичээлийн нэр	Хичээл зохион байгуулах хэлбэр, цаг		
			Лекц	Дадлага	Нийт цаг
Хичээл 1. Хими, биологи, цацраг, цөмийн аюулаас хамгаалах үндэс					
1	Сэдэв 1	Үй олноор хөнөөх зэвсгийн төрөл, хөнөөлийн хүчин зүйл, хамгаалах арга зам	2		2
2	Сэдэв 2	Нэг бүрийн хамгаалах хэрэгсэл, түүнийг ашиглах	2	8	10
3	Сэдэв 3	Химийн хортой болон аюултай бодисын шошго, анхааруулах тэмдэг, тэмдэглэгээ /Монгол Улсын стандарт/	2		2
4	Сэдэв 4	Цэвэрлэгээ, ариутгалын бодис уусмалыг найруулах	2	4	6

5	Сэдэв 5	Бохирдсон газар орныг тодорхойлох, хөрс, агаар, уснаас дээж авах арга	2	4	6
Бүгд			10	16	26
Хичээл 2. Цацраг идэвхт бодисын тухай ойлголт, ослын үе дэх эрэн хайх, аврах ажиллагаа					
6	Сэдэв 1	Цацраг идэвхт бодисын тухай ойлголт, биологийн үйлчлэл, хамгаалалтын зарчим	2		2
7	Сэдэв 2	Цацрагийн ослын үеийн бэлэн байдал, хариу арга хэмжээ	2	4	6
8	Сэдэв 3	Цацрагийн тандалт явуулах	2	2	4
9	Сэдэв 4	Цацрагийн ослын голомтод идэвхжилт сулруулалт хийх	2	2	4
Бүгд			8	8	16
Хичээл 3. Химийн хортой болон аюултай бодисын тухай ойлголт, гамшиг, ослын үе дэх эрэн хайх аврах ажиллагаа					
10	Сэдэв 1	Химийн хортой болон аюултай бодисын осол, ослын үед авах хариу арга хэмжээ.	2	4	6
11	Сэдэв 2	Химийн ослын үед ажиллах заавар /ОБЕГ-ын даргын 2016 оны 06 сарын 22-ны өдөр/	1		1
12	Сэдэв 3	Тусгай цэвэрлэгээний бүлгийн ажиллах журам /ОБЕГ-ын даргын 2013 оны 06 сарын 18/	1		1
13	Сэдэв 4	Химийн хортой болон аюултай бодисыг хадгалах, тээвэрлэх, устгах журам /БОАЖС, ЭМС, ОБЕГ-ын даргын 2009.2.03-ны өдрийн 28/40/29 дугаар хамтарсан тушаалын/	1		1
14	Сэдэв 5	Химийн бодисын алдагдлыг таслан зогсоох, хяналтдаа авах арга замууд	2	4	6
Бүгд			7	8	15
Хичээл 4. Био аюулгүй байдал					
15	Сэдэв 1	Хүн, малын гоц халдварт өвчин дэгдсэн үед авах хариу арга хэмжээ, удирдлага зохицуулалт	1		1
16	Сэдэв 2	Хорио цээр, хязгаарлалтын дэглэмийн үед хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны журам /МУЗГ-ын 2018 оны 266 тогтоол/	1		1
17	Сэдэв 3	Био аюулгүй байдал ба био хамгаалалт	1	2	3
18	Сэдэв 3	Малын гоц халдварт өвчний шинж чанар, ангилал халдварын голомтод авах арга хэмжээ /шүлхий хонины цэцэг, боом, мялзан, шувууны томуу өвчний тухай ойлголт	2		2
Бүгд			5	2	7
Хичээл 5. Цацраг, хими, биологийн холбогдолтой гамшиг, ослын үед ашиглах багаж, техник хэрэгсэл					
19	Сэдэв 1	Химийн хорт бодис хэмжигч багажууд, тэдгээрийг ашиглах	4	8	12
20	Сэдэв 2	Цацрагийн хэмжилтийн багажууд, тэдгээрийг ашиглах зарчим	4	8	12
21	Сэдэв 4	Цаг уурын иж багажуудын үүрэг зориулалт, иж бүрдэл, ажилд бэлтгэх ашиглах.	2	4	6

22	Сэдэв 5	Тусгай ариутгал, цэвэрлэгээ, идэвхжилт сулруулалт хийх техник хэрэгслүүд тэдгээрийг ашиглах	4	8	12
Бүгд			14	28	42
Нийт цаг			44	62	106

**АВРАГЧ-ТЭСЭЛГЭЭЧИН МЭРГЭЖЛИЙН БЭЛТГЭЛ
ХИЧЭЭЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

д/д	Сэдэв	Хичээлийн нэр	Зохион байгуулах хэлбэр, цаг		
			Лекц	Дадлага	Нийт цаг
Хичээл 1.Тэсэрч дэлбэрэх бодистой холбоотой хууль, тогтоомж					
1	Сэдэв 1	Галт зэвсгийн тухай хууль	1		1
2	Сэдэв 2	Тэсэрч дэлбэрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгслийн эргэлтэд хяналт тавих тухай хууль	1		1
3	Сэдэв 3	Тэсэрч дэлбэрэх бодисоос хамгаалах бүлгийн ажиллах заавар	1		1
4	Сэдэв 4	Тэсрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгсэлтэй харьцах, ослын үед баримтлах хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагаа	1		1
Бүгд			4		4
Хичээл 2.Тэсэрч дэлбэрэх бодис болон тэсэлгээ хийх арга					
5	Сэдэв 1	Тэсрэх бөмбөгтэй саадыг тагнах ба туулах, тандалтын бүрэлдэхүүн, ашиглагдах багаж хэрэгсэл	1	4	5
6	Сэдэв 2	Тэсрэх бодисын тухай үндсэн ойлголт, төрөл ангилал, цэнэгүүд, тэдгээрийн төрөл, хэлбэр	2		2
7	Сэдэв 3	Энгийн тэсэлгээний ажлууд /мод, ган элементүүд ба хөрсөнд /		4	4
8	Сэдэв 4	Галын болон цахилгааны аргаар тэсэлгээ хийх, багаж хэрэгсэл, аюулгүй арга хэмжээ		6	6
Бүгд			3	14	17
Хичээл 3. Тэсэрч дэлбэрэх бодисыг аюулгүй болгох ажиллагаа					
9	Сэдэв 1	Бүх төрлийн сум, гар бөмбөгийн зориулалт, таних арга, бүтэц, зохион байгуулалт, ажиллагааны зарчим, аюулгүй болгох арга ажиллагаа	1	3	4
10	Сэдэв 2	Артиллерийн сум, галт хэрэгсэл, таних арга, бүтэц зохион байгуулалт, ажиллагааны зарчим, аюулгүй болгох арга ажиллагаа	1	3	4
11	Сэдэв 3	Нисэх онгоцны бөмбөгний зориулалт, таних арга, бүтэц зохион байгуулалт, ажиллагааны зарчим, аюулгүй болгох арга ажиллагаа	1	3	4
12	Сэдэв 4	Удирдлагатай , удирдлагагүй пуужин болон тэсрэх бөмбөгийн төрөл, бүтэц зохион байгуулалт, таних арга, ажиллагааны зарчим, аюулгүй болгох арга ажиллагаа	2	3	5
13	Сэдэв 5	Зэвсэгт хүчинд хэрэглэгдэж байгаа танк эсэргүүцэгч, явган цэрэг эсэргүүцэгч тэсрэх бодисын үүрэг зориулалт, бүтэц,	1	6	7

		зохион байгуулалт, аюулгүй болгох ажиллагаа			
14	Сэдэв 6	Аж ахуйн нэгж байгууллагад ашиглагдаж байгаа тэсрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгсэл, төрөл, бүтэц, зохион байгуулалт, аюулгүй болгох ажиллагаа	1	2	3
Бүгд			7	20	27
Хичээл 4.Тэсрэх дэлбэрэх бодисыг хайн илрүүлэх, аюулгүй болгох, устгахад ашиглах багаж хэрэгсэл, хүн нэг бүрийн хамгаалах хэрэгсэл					
15	Сэдэв 1	Мятал илрүүлэгч /ИМП/, тэсэрч дэлбэрэх бодисыг зайнаас харьцах, зөөвөрлөх /МК-4/ багажуудын үүрэг зориулалт, бүтэц, зохион байгуулалт, ажиллагааны зарчим, ТТӨ	1	4	5
16	Сэдэв 2	Тэсрэх бөмбөг илрүүлэгч /КР-1/ үүрэг, зориулалт, ажиллагааны зарчим, хэрэглэх арга, иж бүрдэл	2	2	4
17	Сэдэв 3	Тэсэлгээний машин /КПМ-2/, цахилгааны утас /СПП/, /СПП-2/, хэлхээ шалгах багаж Омметр, тэсэлгээчний цүнх, тэдгээрийн үүрэг, зориулалт, иж бүрдэл	2		2
18	Сэдэв 4	Хүн нэг бүрийн хамгаалах хүнд, дунд, хөнгөн хувцас, дуулга малгайны үүрэг зориулалт, иж бүрдэл	1	4	5
Бүгд			6	10	16
Хичээл 5. Инженерийн саад					
19	Сэдэв 1	Инженерийн саадын тухай ерөнхий ойлголт Инженерийн саадын зорилго, шинж байдал, саадын төрөл,саадыг байгуулах, туулж гарах	1		1
20	Сэдэв 2	Хээрийн бэхлэлт /окоп, траншей, харилцах шуудуу,байлдааны техникийн окоп, өнгөлөн далдлалт, бие бүрэлдэхүүнийг хамгаалах байгууламж бэлтгэх/	1		1
Бүгд			2		2
Бүх цаг			21	52	73

**ШҮХЭРЧИН-АВРАГЧИЙН МЭРГЭЖЛИЙН БЭЛТГЭЛ
ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР**

д/д	Хичээл	Хичээлийн нэр	Цагийн хэлбэр, цаг		
			Лекц	Дадлага	Бүх цаг
Сэдэв 1. Агаарын ажиллагааны зааврын бэлтгэл					
1.	Хичээл 1	Агаарын ажиллагааны албан тушаалтан, тэдгээрийн эрх, үүрэг	2		2
2.	Хичээл 2	Агаарын ажиллагааны ангилал, техник хэрэгсэл	2	2	4
3.	Хичээл 3	Гамшгаас хамгаалах ажиллагаанд нисдэг тэрэг, бага оврын нисэх төхөөрөмж ашиглах	2		2

4.	Хичээл 4	Агаарын ажиллагааны дадлага, сургууль, үйлдвэрлэлийн нислэг буулт хийх	2		2
5.	Хичээл 5	Ачааг агаарын хөлгөөс болон төхөөрөмжөөр буулгах	2	2	4
6.	Хичээл 6	Хөдөлмөр хамгааллын аюулгүй ажиллагаа, хориглох зүйл	2		2
Бүгд			12	4	16
Сэдэв 2: Шүхрийн бэлтгэл					
7.	Хичээл 1	Онгоц, нисдэг тэрэгнээс шүхэр болон буулгах төхөөрөмжөөр буух тухай	2		2
8.	Хичээл 2	Чөлөөт уналтын тухай	2		2
9.	Хичээл 3	Шүхэр задлах арга ажиллагаа		2	2
10.	Хичээл 4	Шүхэрчин агаарт болон газардах үеийн аюулгүй ажиллагаа	2	2	4
11.	Хичээл 5	Нөөц шүхэр ашиглах тохиолдол	1	2	3
12.	Хичээл 6	Шүхрийн удирдлага	2	4	6
Бүгд			9	10	19
Хичээл 3. Агаараас эрэн хайх, аврах ажиллагаа					
13.	Хичээл 1	Нисдэг тэргийг эрэн хайх, аврах ажиллагаанд ашиглах	2		2
14.	Хичээл 2	Дүүжин нислэг хийх, онгоцноос аврах ажиллагаа зохион байгуулах	2		2
15.	Хичээл 3	Нисдэг тэргийг буух үед газраас удирдах дохио	2	2	4
16.	Хичээл 4	Нисдэг тэрэгний өргөгч /лебедки/ ашиглан сандал болон дамнуургаар нэрвэгдэгсдийг нисдэг тэргэнд оруулах	2	2	4
17.	Шүхэр эвхэлт, тусгай бэлтгэл, газардалтын бэлтгэлийн дадлага				128
18.	Агаарын ажиллагааны шүхрийн буулт, нисдэг тэргээр агаараас эрэн хайх, аврах ажиллагааны хээрийн дадлага, сургалт / 4-н улиралд /				294
Бүгд			8	4	434
Сэдэв 4: Хөдөлгүүрт шүхрийн бэлтгэл					
19.	Хичээл 1	Хөдөлгүүрт шүхрийн тухай ойлголт /SOLO-209/, /JPX-320/	2		2
20.	Хичээл 2	Аэродинамикийн тухай	2		2
21.	Хичээл 3	Далавчийг агаарын урсгалд тогтоох, хөөрөх, нислэг хийх		2	2
Бүгд			4	2	6
Сэдэв 5. Нисэгчгүй нисэх төхөөрөмжийн бэлтгэл					
22.	Хичээл 1	Нисэх загвар, нисэгчгүй нисэх төхөөрөмжийн үүсэл хөгжил, төрөл	2		2
23.	Хичээл 2	Нисэх төхөөрөмжийн ТТӨ ажиллагааны зарчим	2		2
24.	Хичээл 3	Нислэгийн үеийн аюулгүй ажиллагаа	2		2
25.	Хичээл 4	Нисэгчгүй нисэх төхөөрөмжийг хөөргөх, буулгах, ажиллагаа, удирдах зарчим	2		2
26.	Агаарын ажиллагааны хөдөлгүүрт шүхэр, нисэгчгүй нисэх төхөөрөмжийн нислэг буултын хээрийн дадлага, сургалт				96
Бүгд			8		104
Сэдэв 6: Ой хээрийн түймэр					
27.	Хичээл 1	Ой, хээрийн түймрийн тухай ойлголт	2		2
28.	Хичээл 2	Ой, хээрийн түймэр гарах шалтгаан нөхцөл	2		2

29.	Хичээл 3	Ой, хээрийн түймэр гарахаас урьдчилан сэргийлэх арга	2		2
30.	Хичээл 4	Ой, хээрийн түймрийн тархалтад нөлөөлөх хүчин зүйл	2		2
31.	Хичээл 5	Ой, хээрийн түймэр унтраах арга	2	8	10
32.	Хичээл 6	Ой, хээрийн түймэр унтраах үеийн хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагаа	2		2
33.	Хичээл 7	Ой, хээрийн түймэр унтраах багаж хэрэгсэл ашиглах	2	8	10
Бүгд			14	16	30
Сэдэв 8. Шүхэр, шүхрийн дагалдах хэрэгслийн тактик техникийн өгөгдөхүүн, ажиллагааны зарчим					
34.	Хичээл 1	Агаарын ажиллагааны техник хэрэгслийн ашиглалт, хадгалалт	2		2
35.	Хичээл 2	Үндсэн шүхэр /RL-16/ ТТӨ, ажиллагааны зарчим, эвхэлтийн дадлага		2	2
36.	Хичээл 3	Үндсэн шүхэр /RL-18/ ТТӨ, ажиллагааны зарчим, эвхэлтийн дадлага		2	2
37.	Хичээл 4	Нөөц шүхэр /SPEED-2000/ ТТӨ, ажиллагааны зарчим, эвхэлтийн дадлага		2	2
38.	Хичээл 5	2 хүний шүхэр /Tandem/ ТТӨ, ажиллагааны зарчим	2		2
39.	Хичээл 6	Үндсэн шүхэр /Sigma/ ТТӨ, ажиллагааны зарчим, эвхэлтийн дадлага		2	2
40.	Хичээл 7	Нөөц шүхэр /Vector/ ТТӨ, ажиллагааны зарчим, эвхэлтийн дадлага		2	2
41.	Хичээл 8	Шүхэр задлагч /CYPRES-2/ ТТӨ, ажиллагааны зарчим, тохиргоо хийх	1	1	2
42.	Хичээл 9	Нөөц шүхэр /RUSH/ ТТӨ, ажиллагааны зарчим, эвхэлтийн дадлага		2	2
			5	13	18
Нийт			62	181	666

**УУЛ УУРХАЙН АВРАГЧ МЭРГЭЖЛИЙН БЭЛТГЭЛ
ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР**

д/д	Хичээл	Хичээлийн нэр	Явуулах хэлбэр, цаг		Нийт цаг
			Лекц	Дадлага	
Сэдэв:1 Далд уурхай					
1.	Хичээл-1	Далд уурхайн малталтууд, түүний төрөл	1	1	2
2.	Хичээл-2	Далд уурхайн өрөмдлөг тэсэлгээний ажил	2		2
3.	Хичээл-3	Далд уурхайн агааржуулалт	1	1	2
4.	Хичээл-4	Далд уурхайн бэхэлгээ	2	2	4
5.	Хичээл-5	Далд уурхайн тээвэрлэлт	2		2
Бүгд			8	4	12
Сэдэв:2 Ил уурхай					
6.	Хичээл-1	Ил уурхайн өрөмдлөг тэсэлгээ	2		2
7.	Хичээл-2	Ил уурхайн ухааж ачих үйл явц	1	1	2
8.	Хичээл-3	Ил уурхайн тээвэрлэлт	2		2
9.	Хичээл-4	Уулын нуралт гулсалтын тухай	1		1

10.	Хичээл-5	Овоолго үүсгэх үйл явц	1		1
Бүгд			7	1	8
Сэдэв: 3 Баг аппарат, тоног төхөөрөмж					
11.	Хичээл-1	Амьсгалын бие даасан төхөөрөмжийг шалгах багажийн тухай бүтэц зохион байгуулалт /УКП-5/	1	1	2
12.	Хичээл-2	Баллон цэнэглэх багажийн бүтэц, аюулгүй ажиллагаа	1	1	2
13.	Хичээл-3	P-30 багын бүтэц зохион байгуулалт	1	1	2
14.	Хичээл-4	Амьсгалын бие даасан төхөөрөмжтэй ажиллах аюулгүй ажиллагаа	2	2	4
15.	Хичээл-5	Амьсгалын бие даасан төхөөрөмжтэй ажиллах сургалт бэлтгэл		72	72
Бүгд			5	77	77
Сэдэв: 4 Химийн лаборатори					
16.	Хичээл-1	Далд уурхайд үүсдэг аюултай хортой хийнүүд	2		2
17.	Хичээл-2	Далд уурхайд хийн хэмжих багаж тоног төхөөрөмжүүд	1	1	2
18.	Хичээл-3	Далд уурхайд хийн хэмжилт хийх аргачлал		2	2
Бүгд			3	3	6
Нийт цаг			23	85	108

ТУСГАЙ БЭЛТГЭЛ АНГЛИ ХЭЛНИЙ ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР

д/д	Бүлэг сэдэв	Сэдэв	Явуулах хэлбэр, цаг /минут/				Нийт
			Уншлага	Бичих		Сонсох-Ярих ур чадвар	
				танхим	танхим		
Сэдэв 1. Анхан шат							
1.	Хичээл 1	Цагаан толгойн дуудлага, хялбар яриа / Зөв бичгийн чадвар/	30 минут	15	15	1	2
2.	Хичээл 2	Хуанли, Тооны нэр, Өнгө, Улс үндэстэн /Дуудлага, тоолох чадвар, утасны дугаар/	1	30	30	1	3
3.	Хичээл 3	Мэндчилгээ ба Танилцуулга: "Сайн байна уу" зэрэг үндсэн харилцан яриа /Үгийн дэс дараа. Англи хэлний үгийн аймаг/	1	30	30	1	3
4.	Хичээл 4	Ялгац гишүүн /Тодорхой ба тодорхойгүй ялгац гишүүний үндсэн дүрмүүд, a, an, the/	1	30	30	1	3
5.	Хичээл 5	Биеийн төлөөний үг. Дайвар үг ба тэмдэг нэр /Төлөөний үг: 'тэр, энд' 'энэ, энд' зэргийн ялгаа, холбоосыг таних, Эзэн биеийн төлөөний үг: Би, Чи, Тэр /эр/, Тэр /эм/, Энэ, Бид, Чи, Тэд /	1	30	30	1	3
6.	Хичээл 6	Асуух үгийн байр. Цаг заах үг /Асуултын үгс: "wh" асуултын үг, "хэчнээн", "хэдэн" гэсэн үгсийг ашиглах /	1	30	30	1	3

7.	Хичээл 7	Үгсийн аймаг. 1- үйл үг, Үйл үгэнд нөхцөл, дагавар залгах дүрэм	30	1 цаг	30	1	3
8.	Хичээл 8	Үгсийн аймаг. 2 Тэмдэг нэр	30	1 цаг	30	1	3
9.	Хичээл 9	Үгсийн аймаг. 3 Нэр үг	30	1 цаг	30	1	3
10.	Дүрэм 1	Одоо үргэлжлэх цаг (I am doing), Энгийн одоо цаг (I do)	1	30	30	1	3
11.	Дүрэм 2	Ирээдүйн тухай өгүүлэх одоо цаг, (I am doing / I do) Going to (I am going to), Will	1	30	30	1	3
12.	Дүрэм 3	When ба if өгүүлбэрүүд (when I do.../ if I do)	1	30	30	1	3
13.	Дүрэм 4	Will be doing ба will have done	1	30	30	1	3
14.	Дүрэм 5	Энгийн өнгөрсөн цаг (I did) Өнгөрсөнд үргэлжлэх цаг (I was doing)	1	30	30	1	3
15.	Дүрэм 6	Одоо төгс цаг (I have done), (I have been doing)	1	30	30	1	3
16.	Дүрэм 7	Одоо төгс цаг (I have been doing) цаг уу, энгийн одоо төгс (I have done) цаг уу?	1	30	30	1	3
17.	Дүрэм 8	Өнгөрсөн төгс цаг (I had done)	1	30	30	1	3
18.	Дүрэм 9	Англи хэлний дүрмийн бус үйл үг	1	30	30	1	3
Бүгд			16	10/15	8/45	18	53
Сэдэв 2. Дунд шат							
19.	Хичээл 1	Англи хэлний дүрмийн үйл үг ба бус үйл үг ялгаа. /үйл үгийн энгийн өнгөрсөн болон төгс өнгөрсөн цагуудын хувиргал/	1	30	30	1	3
20.	Хичээл 2	Байршил заах үгс /In, on, under, up, down, here, there etc/	1	30	30	1	3
21.	Хичээл 3	Үйлдэхийн тийн ялгал /through, from, with, by, of, for, along, about, in, as, at the, out of the, up the/	1	30	30	1	3
22.	Хичээл 4	How long бүхий одоо төгс цаг. When бүхий өнгөрсөн цаг. Since	1	30	30	1	3
23.	Хичээл 5	Хамтрахын тийн ялгал /with/	1	30	30	1	3
24.	Хичээл 6	Чиглэлийн тийн ялгал /to, at, for /	1	30	30	1	3
25.	Хичээл 7	Одоо төгс цаг (I have done) уу? Энгийн өнгөрсөн (I did) цаг уу? /1/	1	30	30	1	3
26.	Хичээл 8	Жишихийн тийн ялгал /as, like, same/	1	30	30	1	3
27.	Хичээл 9	Одоо төгс цаг (I have done) уу? Энгийн өнгөрсөн (I did) цаг уу? /2/	1	30	30	1	3
28.	Дүрэм 1	Ганц ба олон тооны утга	1	30	30	1	3
29.	Дүрэм 2	Орон зай, цагийн нэр үг	1	30	30	1	3
30.	Дүрэм 3	Англи хэлний үйл үгийн цаг	1	30	30	1	3
31.	Дүрэм 4	Мэргэжлийн хэллэг 1	1	30	30	1	3
32.	Дүрэм 5	Өнгөрсөн төгс цаг (I had done)	1	30	30	1	3
33.	Дүрэм 6	Мэргэжлийн хэллэг 2	1	30	30	1	3
34.	Дүрэм 7	Өнгөрсөн төгс үргэлжлэх цаг (I had been doing)	1	30	30	1	3
35.	Дүрэм 8	Have ба have got	1	30	30	1	3
36.	Дүрэм 9	Used to (I used to do)	1	30	30	1	3
Бүгд			18	9	9	18	54
Нийт цаг			34	19	18	36	107

**ТУСГАЙ БЭЛТГЭЛ ЖАГСААЛЫН БЭЛТГЭЛ
ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР**

д/д	Хичээл	Хичээлийн нэр	Явуулах хэлбэр, цаг	
			Дадлага	Бүгд
Сэдэв 1. Нэг бүрийн бэлтгэл				
1	Хичээл 1	Жагсаал, түүний элементүүдийг судлах, жагсаалын үндсэн зогсолтод шилжих	1	1
2	Хичээл 2	Жагсаалыг удирдах командууд тэдгээрийг хэрэгжүүлэх /анхааруулах болон гүйцэтгэх/	1	1
3	Хичээл 3	Жагсаалын өмнө, жагсаалд байгаа захирагч /дарга/ болон албан хаагчдын үүрэг	1	1
4	Хичээл 4	Жагсаалын ажиллагаа, хөдөлгөөн, жагсаалын зогсолт /ЖАГС, НОМХОН, БОЛНО, командуудад биелүүлэх /	1	1
5	Хичээл 5	'Болно ЗАС', малгай-АВ, малгай-ӨМС, командууд биелүүлэх	1	1
6	Хичээл 6	Байран дээрх эргэлт 'баруун тийш-ЭРГЭ', 'ЭРГЭ' командууд биелүүлэх	1	1
7	Хичээл 7	Явдал дундах эргэлтүүд 'баруун тийш-ЭРГЭ', 'эргээд-МАРШ', командууд биелүүлэх	1	1
8	Хичээл 8	Жагсаалын алхаагаар алхах 'алхаад-МАРШ', команд биелүүлэх	1	1
9	Хичээл 9	Хөдөлгөөн үйлдэх үед гар хаях арга ажиллагаа /хуваарьтай ба хуваарьгүй ажиллагаа хийх /	1	1
10	Хичээл 10	Байран дээрээ алхах ажиллагаа 'дороо алхаад-МАРШ', 'ДОРОО', командууд биелүүлэх	1	1
11	Хичээл 11	Явдал дунд эргэлт хийх ажиллагаа 'баруун (зүүн) тийш-ЭРГЭ', 'эргээд-МАРШ', командууд биелүүлэх	1	1
12	Хичээл 12	Ёсолж хүндлэх ажиллагаа, байран дээр болон явдал дунд үйлдэх	1	1
13	Хичээл 13	Жагсаалаас гарах болон жагсаалд орох ажиллагаа	1	1
14	Хичээл 14	Захирагч /дарга/-д очих буцах ажиллагаа	1	1
15	Хичээл 15	Жагсаалын хөдөлгөөнүүдийг байран дээрээ хуваарьтайгаар үйлдэх ажиллагаа	1	1
16	Хичээл 16	Шүүлэг авах	1	1
Бүгд			16	16
Сэдэв 2. Анги, салбарын явган жагсаал				
17	Хичээл 1	Анги, салбарын дэлгээ жагсаал "ЖАГС" "ЗЭРЭГЦ" командуудыг биелүүлэх /нэг эгнээ, хоёр эгнээгээр жагсах/	1	1
18	Хичээл 2	Нэг эгнээ жагсаалаас хоёр эгнээ жагсаалд, хоёр эгнээ жагсаалаас нэг эгнээ жагсаалд шилжих ажиллагаа	1	1
19	Хичээл 3	Тасаг, салааны жагсаал тэдгээрийн ажиллагаа хөдөлгөөнүүд	1	1
20	Хичээл 4	Анги, салбарыг байран дээр нь салгах, нийлүүлэх ажиллагаа "анги, салбар /баруун зүүн тийш, дундаас/...алхам-САЛ, НИЙЛ" командуудыг биелүүлэх, удирдах ажиллагаа	1	1
21	Хичээл 5	Анги, салбарын жагсаалаар баруун зүүн тийш эргэх, эргэх ажиллагаа, /тасгийн цуваанд	1	1

		жагсах,салааны цуваанд жагсах,нэг хоёр,гурав...ийн цуваанд жагсах/		
22	Хичээл 6	Аяны жагсаал,тасаг,салааг цуваанд жагсах ажиллагаа /тасгийн цуваанд жагсах,салааны цуваанд жагсах, нэг хоёр, гурав...-ийн цуваанд жагсах/	1	1
23	Хичээл 7	Анги, байгууллагын жагсаал, тэдгээрийн жагсаалд байгуулах ажиллагаа /Дэлгээ жагсаал, цуваанд жагсах/	1	1
24	Хичээл 8	Анги, салбаруудыг нэгийн цуваанаас хоёрын цуваанд оруулах,хоёрын цуваанаас нэгийн цуваанд оруулах ажиллагаа түүнийг удирдах	1	1
25	Хичээл 9	Анги салбарууд байран дээрээ ёсолж хүндэтгэх ажиллагаа	1	1
26	Хичээл 10	Анги салбарууд хөдөлгөөн дунд ёсолж хүндэтгэх ажиллагаа	1	1
27	Хичээл 11	Анги салбаруудын дуутай жагсаалын ажиллагаа	1	1
28	Хичээл 12	Анги салбарт дарга /захирагч/ нар мэндлэх болон баяр хүргэх үеийн ажиллагаа	1	1
29	Хичээл 13	Анги, салбарын жагсаалын үзлэг явуулах ажиллагаа	1	1
30	Хичээл 14	Жагсаалын дүрмээр цогцолбор шалгалт авах	1	1
Бүгд			14	14
Нийт цаг			33	33

**ТУСГАЙ БЭЛТГЭЛ БИЕ БЯЛДРЫН БЭЛТГЭЛ
ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР**

д/д	Хичээл	Хичээлийн нэр	Явуулах хэлбэр, цаг	
			Ноогдох цаг	Дадлага
Сэдэв 1. Бие бялдрын ерөнхий хөгжлийн дасгал				
1.	Хичээл 1	Цэргийн биеийн тамирын заавар ЦБТЗ-18, Цэргийн биеийн тамир командлах ур чадвар	2	2
2.	Хичээл 2	Заал тойргоор зөөлөн гүйх /хурдны дасгал/	2	2
3.	Хичээл 3	Хоёр гарыг дээш өргөж өлмий дээр явах /тэнцвэрийн дасгал/	2	2
4.	Хичээл 4	Шилбээр арагш савж гүйх /тэсвэрийн дасгал/	2	2
5.	Хичээл 5	Өвдөг өндөр өргөж гүйх /Авхаалж самбаа/	2	2
6.	Хичээл 6	Тавцанд хөлөө ээлжлэн дээш доош гарч буух /хүчний дасгал/	2	2
7.	Хичээл 7	Хөлөөс хөлд	2	2
8.	Хичээл 8	Сунгалтын дасгалууд	2	2
9.	Хичээл 9	Хэвлийн булчингийн дасгалууд	2	2
10.	Хичээл 10	Дүүжинд суниах дасгал	2	2
11.	Хичээл 11	Дүүжинд өнцөг барих дасгал	2	2
12.	Хичээл 12	Дүүжингийн хөндлөвчинд хөл хүргэх дасгал	2	2
13.	Хичээл 13	Дүүжинд татаж давах дасгал	2	2
14.	Хичээл 14	Суга савлуурт суниах дасгал	2	2
15.	Хичээл 15	Суга савлуурт өнцөг барих дасгал	2	2
16.	Хичээл 16	Модон ямаан дээгүүр хөл салгаж харайх дасгал	2	2
17.	Хичээл 17	Модон морин дээгүүр хөл салгаж уртааш нь харайх дасгал	2	2
18.	Хичээл 18	Модон ямаа болон морин дээгүүр хөл чихэж өргөөш нь харайх дасгал	2	2
19.	Хичээл 19	1,2,3-р 16 тоот дасгал өвлийн 3-р 16 тоот дасгал	2	2

Бүгд			38	38
Сэдэв 2. Спорт тоглоом				
20.	Хичээл 1	Сагсан бөмбөг дамжуулалт, хууралт, залалт	2	2
21.	Хичээл 2	Сагсан бөмбөгийн цагаригт довтлох, хамгаалалт	2	2
22.	Хичээл 3	Гар бөмбөгийн давуулалт, довтлолт, хамгаалалт дээр доороос авалт	2	2
23.	Хичээл 4	Хөл бөмбөг дамжуулалт, хууралт цохилт	2	2
24.	Хичээл 5	Хөл бөмбөг хувилбартай довтолгоо	2	2
25.	Хичээл 6	Сургалтын /Ф-1/ 600 граммын гар гранатыг тойрог болон холд шидэх	2	2
26.	Хичээл 7	Салаа салбарын марш үйлдэх 5 км, 8 км, 10 км-ын буухиа уралдаан	2	2
27.	Хичээл 8	Бүлэг, тасаг, салаа салбараар 4x800 метрийн өртөөчлөх буухиа уралдаан	2	2
28.	Хичээл 9	Спортын хувцастай 25 м, 50 м, 100, метрийн чөлөөт болон мэлхий сэлэлтийн буухиа уралдаан 4x100	2	2
29.	Хичээл 10	Газар орны байрлал цагийн байдалд орж цэргийн хувцас хэрэглэлтэй усанд сэлэлтийн тэмцээн уралдаан зохион байгуулах:	2	2
30.	Хичээл 11	Цанатай буухиа уралдаан 4x400 метр	2	2
Бүгд			22	22
Сэдэв 3. Хөнгөн атлетик				
31.	Хичээл 1	100 м, 200м, ойрын зайн гүйлт	2	2
32.	Хичээл 2	4x100, 4x400м-ийн буухиа гүйлт,	2	2
33.	Хичээл 3	400 м, 800м-ийн гүйлт	2	2
34.	Хичээл 4	3000 м-ийн кросс гүйлт	2	2
35.	Хичээл 5	Тусгай даалгавартай дасгал, нэрвэгдэгчдийг зөөвөрлөх 1.5 км-ийн гүйлт	2	2
36.	Хичээл 6	3кг, 5кг, 8кг, 10кг ачаатай 1км, 3км, 5км, 8км гүйлтийн дасгал	2	2
Бүгд			12	12
Сэдэв 4. Түргэвчилсэн хөдөлгөөн, байгалийн саад болон зохиомол саадыг даван туулах				
37.	Хичээл 1	Байрнаас уртад харайх, уртын харайлт	2	2
38.	Хичээл 2	Ханан хаданд авирах, авиралтын дасгал	2	2
39.	Хичээл 3	Байгалийн болон хиймэл саадыг туулах	2	2
40.	Хичээл 4	Саадын зурвасыг ачаагүй болон ачаатай, хүндрүүлсэн нөхцөлд туулах	2	2
41.	Хичээл 5	Бүлэг, тасгийн салааны марш 3км, 5км, 8км, 10км	2	2
42.	Хичээл 6	Салаа салбарын марш үйлдэх 5км, 8км, 10км-ын буухиа уралдаан	2	2
43.	Хичээл 7	Бүлэг, тасаг, салааны 1км, 3км, 5км-ын кросс гүйлт	2	2
Бүгд			14	14
Сэдэв 5. Усны бэлтгэл				
44.	Хичээл 1	Мэлхий сэлэлт, өврөөр даллаж сэлэх, сэлэлтийн техникийг тавцан дээр бэлтгэх	2	2
45.	Хичээл 2	Усны бэлтгэл хичээлийг командлах ур чадвар	2	2
46.	Хичээл 3	Спортын хувцастай 25м, 50м, 100 метрийн чөлөөт сэлэлт	2	2
47.	Хичээл 4	Спортын хувцастай 25м, 50м, 100 метрийн мэлхий сэлэлт	2	2
48.	Хичээл 5	Спортын хувцастай 25м, 50м, 100 метрийн чөлөөт болон мэлхий сэлэлт	2	2

49.	Хичээл 6	Цэргийн хувцас хэрэгсэлтэй сэлэх	2	2
Бүгд			12	12
Сэдэв 6. Бялдаржуулах танхимд биеийн ерөнхий хөгжил				
50.	Хичээл 1	Хурд, хүч, уян хатан, авхаалж самбаа, тэсвэрийн дасгалууд	2	2
51.	Хичээл 2	60кг,100кг, 120кг-ийн огцом түлхэлт, хэвтээ байдлаас штанг шахах	2	2
52.	Хичээл 3	16кг, 24кг, 32кг-ийн гийр өргөх	2	2
Бүгд			6	6
Сэдэв 7. Биеийн тамирын Тусгай бэлтгэлийн хичээл				
53.	Хичээл 1	16, 24-кг-ын туухайг өргөх эрэгтэй 24кг, эмэгтэй 16кг	2	2
54.	Хичээл 2	Туухайг нэг гараар түлхэлттэй өргөх дасгал эрэгтэй 24кг, эмэгтэй 16кг	2	2
55.	Хичээл 3	Туухайг хоёр гараар түлхэлттэй өргөх дасгал эрэгтэй 24кг, эмэгтэй 16кг	2	2
56.	Хичээл 4	Туухайг огцом өргөх дасгал эрэгтэй 24кг, эмэгтэй 16кг	2	2
57.	Хичээл 5	Сургалтын /Ф-1/ 600 граммын гар гранат шидэх дасгал	2	2
58.	Хичээл 6	Сургалтын /Ф-1/ 600 граммын гар гранатыг тойрог болон холд шидэх	2	2
59.	Хичээл 7	Гардан тулааны бэлтгэл	2	2
60.	Хичээл 8	Гардан тулааны I-8 тоот дасгал	2	2
61.	Хичээл 9	Гардан тулааны II-8 тоот дасгал	2	2
62.	Хичээл 10	Цанын бэлтгэл, цанатай гүйцэтгэх жагсаалын ажиллагаа	2	2
63.	Хичээл 11	Цанатай 1 км, 2 км, 3 км, 5 км, 6 км, 8 км марш үйлдэх	2	2
64.	Хичээл 12	Энхийг дэмжих ажиллагааны өмнөх үеийн биеийн тамирын бэлтгэл	2	2
65.	Хичээл 13	Энхийг дэмжих ажиллагааны явц дахь биеийн тамирын бэлтгэл	2	2
Бүгд			26	26
Нийт			130	130

ТУСГАЙ БЭЛТГЭЛ СЭТГЭЛ ЗҮЙН БЭЛТГЭЛ ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР

д/д	Хичээл	Хичээлийн нэр	Явуулах хэлбэр, цаг		
			Лекц	Бие даалт	Нийт цаг
Сэдэв 1. Сэтгэл зүйн бэлтгэл					
1.	Хичээл 1	Аврагчдад сэтгэл зүйн тогтвортой байдлыг төлөвшүүлэх нь	1	1	2
2.	Хичээл 2	Аврах үйл ажиллагаанд мэргэжлийн харилцаа, харилцааны сэтгэл зүй	1	1	2
3.	Хичээл 3	Аюулт үзэгдэл ослоос үүдэлтэй айдас, түгшүүрийг намдаах арга, техник эзэмших	1	1	2
4.	Хичээл 4	Стресс менежмент	1	1	2
5.	Хичээл 5	Хүүхэд, гэр бүлийн харилцаа	1	1	2
6.	Хичээл 6	Аврах бүлгийн сэтгэл зүйн уур амьсгал, багын уур амьсгалыг эерэг болгох	1	1	2
7.	Хичээл 7	Сэтгэлзүйн гэмтлийн дараах стрессийн эмгэг, түүнээс урьдчилан сэргийлэх	2	2	4

8.	Хичээл 8	Архи, мансууруулах бодист донтох эмгэг, түүнээс урьдчилан сэргийлэх	1	1	2
9.	Хичээл 9	Сэтгэл гутрах эмгэг, түүнээс урьдчилан сэргийлэх	1	1	2
10.	Хичээл 10	Амиа хорлолтоос урьдчилан сэргийлэх аргад суралцах	1	1	2
Бүгд			11	11	22
Сэдэв 2. Аюулт үзэгдэл, ослын үед аврагч бие хүн өөрийгөө удирдах сэтгэл зүй					
11.	Хичээл 1	Аврагч бие хүний мэргэжлийн гажилт, түүнээс урьдчилан сэргийлэх аргууд	2	2	4
12.	Хичээл 2	Удирдагч хүний сэтгэлзүйн онцлог	2	2	4
13.	Хичээл 3	Гамшгийн үеийн сэтгэл зүй	1	2	3
14.	Хичээл 4	Уурын менежмент	1	1	2
Бүгд			6	7	13
Сэдэв 3. Нэрвэгдэгчид болон нэрвэгдэгчийн ар гэрт үзүүлэх сэтгэл зүйн тусламж					
15.	Хичээл 1	Бага насны нэрвэгдэгчид үзүүлэх сэтгэлзүйн зөвлөмж	2	2	4
16.	Хичээл 2	Өсвөр насны нэрвэгдэгчид үзүүлэх сэтгэлзүйн зөвлөмж	2	2	4
17.	Хичээл 3	Насанд хүрсэн нэрвэгдэгчид үзүүлэх сэтгэлзүйн зөвлөмж	2	2	4
18.	Хичээл 4	Өндөр настан нэрвэгдэгчид үзүүлэх сэтгэлзүйн зөвлөмж	2	2	4
19.	Хичээл 5	Хөгжлийн бэрхшээлтэй нэрвэгдэгчид үзүүлэх сэтгэл зүйн зөвлөмж	2	2	4
20.	Хичээл 6	Аюулт үзэгдэл, ослын үед нэрвэгдэгчийн ар гэрт үзүүлэх сэтгэлзүйн дэмжлэг, зөвлөмж	2	2	4
Бүгд			12	12	24
Сэдэв 4. Бүлгийн сэтгэл зүй					
21.	Хичээл 1	Хамт олны төлөвшил, түүний аврах үйл ажиллагаанд нөлөөлөх хүчин зүйлс	2	2	4
22.	Хичээл 2	Бүлгийн манлайлал	2	2	4
Бүгд			4	4	8
Нийт цаг			33	34	67

ТУСГАЙ БЭЛТГЭЛ ХҮН ЭМНЭЛГИЙН БЭЛТГЭЛ ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР

д/д	Хичээл	Хичээлийн нэр	Нийт цаг	Явуулах хэлбэр, цаг	
				Онол	Дадлага
Сэдэв1. Эмнэлгийн анхан шатны тусламж /ЭАШТ/, яаралтай анхны тусламжийн тухай ойлголт					
1.	Хичээл 1	Амилуулах суурь тусламж: CPR-Зүрх, уушги сэхээн амьдруулах DRABCF-аюулаас холдуулах, ухаантай эсэх, амьсгалтай эсэх, амьсгалын замыг чөлөөлж хиймэл амьсгал, цусны эргэлтийг шалгах зүрхний шахалт хийх, автомат тохируулга фибрилляторын тусламжтай тусламж үзүүлэх	4	4	
2.	Хичээл 2	Хүний биеийн бүтэц зүйн тухай ойлголт, эрхтэн тогтолцоо: Амьсгалын эрхтэн тогтолцоо, Цусны эргэлтийн тогтолцоо, Тунгалагийн тогтолцоо, Мэдрэлийн тогтолцоо, Хоол боловсруулах	4	4	

		тогтолцоо, Яс, булчингийн тогтолцоо, Арьсны тогтолцоо			
3.	Хичээл 3	Анхны тусламж тухай, зарчмууд, яаралтай анхны тусламж: Шарх, Цус алдалтын тухай ойлголт, цус алдалтын үед үзүүлэх эмнэлгийн анхны тусламж, цусны даралт хэмжих арга зүй	4	2	2
4.	Хичээл 4	Боолт, түүний хэлбэрүүд: Зөөлөн боолт, цавуугаар нааж тогтоох боолт, Гоюу, алчуур боолт, цуулбар боолт, ретелист бинт боолт, маштафаровийн хэмнэлттэй боолт, даавуун боолт, бинт боолт гөлтгөнөн боолт хийх аргачлал	4	2	2
5.	Хичээл 5	Нүд, чих хамар, амьсгалын зам, улаан хоолойд гаднын биет орох үед үзүүлэх анхны тусламж, зөөлөн эд холбоосны эдийн суналт, арьс урагдах үед үзүүлэх эмнэлгийн анхны тусламж	4	2	2
Бүгд			20	14	6
Сэдэв:2. Хордлогын шинж, үзүүлэх эмнэлгийн анхан тусламж					
6.	Хичээл 1	Хордолтын шинж үзүүлэх анхны тусламж, хордлогын ангилал	4	4	
7.	Хичээл 2	Наранд цохиулах үед үзүүлэх эмнэлгийн анхны тусламж, химийн бодисоор хордсон үед үзүүлэх тусламж	4	2	2
8.	Хичээл 3	Аврах амьсгал хийх аргууд: Амьтанд хазуулах: Зөгий шавж, могойнд хатгуулах, нохойнд хазуулсан үеийн эмнэлгийн анхны тусламж	4	2	2
9.	Хичээл 4	Дулаанд цохиулах, цахилгааны гэмтэл, угаарын хийн хордлогын тухай ойлголт, угаарын хийн хордлогын үед үзүүлэх ЭАШТ	4	2	2
10.	Хичээл 5	Биеийн халуун хэмжих арга зүй, Амьсгал, судасны лугшилт тоолох арга зүй? Живэх үед үзүүлэх анхны тусламж	4	2	2
Бүгд			20	12	8
Сэдэв3. Байгаль цаг уурын нөлөөгөөр үүсэх эмгэгийн тухай ойлголт					
11.	Хичээл 1	Шок /оврого/-ийн шинж үзүүлэх тусламж: Түлэгдэлтийн үед үзүүлэх эмнэлгийн анхны тусламж	4	2	2
12.	Хичээл 2	Нэрвэгдэгчийн биеийн байдал, гэмтлийн зэргийг тодорхойлох аргууд, Хөлдөлтийн үед үзүүлэх эмнэлгийн анхны тусламж, осгох	4	2	2
13.	Хичээл 3	Амин үзүүлэлтийг хэмжих арга зүй: Дарагдсан хам шинжийн үед үзүүлэх эмнэлгийн анхны тусламж	4	2	2
14.	Хичээл 4	Бумба гич, тавих арга зүй: Мэргэжлээс шалтгаалах өвчний тухай ойлголт, урьдчилан сэргийлэлт	4	2	2
15.	Хичээл 5	Халдварт өвчин зооноз, байгалийн гоц халдварт өвчин: Шүлхий, боом, тарваган тахал, бруцеллёзын үед авах арга хэмжээ урьдчилан сэргийлэлт	4	2	2
Бүгд			20	10	10

Сэдэв 4. Гэмтлийн үед үзүүлэх эмнэлгийн анхан тусламж, тарилга хийх аргачлал, нэрвэгдэгчийг зөөж тээвэрлэх зарчим					
16.	Хичээл 1	Үе мөчдийн тасралт: Ясны хугаралтын үед үзүүлэх эмнэлгийн анхны тусламж	4	2	2
17.	Хичээл 2	Ясны гэмтэл: гэмтлийн мултралын үед үзүүлэх анхны тусламж үзүүлэх	4	2	2
18.	Хичээл 3	Аюулгүй тарилгын тухай ойлголт: Аюулгүй хайрцгийг хэрэглэх, устгах, ариун зүү тариуртай харьцах арга зүй, эмийг туншил, флаконоос соруулах аргачлал Тарилга хийх арга, аргачлал арьсан доторх, арьсан дор, булчин тариа хийх, хураагуур судсанд тарилга хийх, шингэн дуслаар хийх үйлдлийн дараалалтай танилцах	4	2	2
19.	Хичээл 4	Цусны бүлэг тодорхойлох: Халуун, хүйтэн жин тавих аргачлал, Нэрвэгдэгсдийг зөөж тээвэрлэх ажиллагааны үндэс	4	2	2
20.	Хичээл 5	Гэмтэгсдийг зөөж тээвэрлэх зарчим, анхны тусламж үзүүлэх үеийн халдвар хамгааллын дэглэм, нэрвэгдэгчийг гарын доорх материал ашиглан өвчтөнийг тээврийн хэрэгслээр зөөвөрлөх	4	2	2
Бүгд			20	10	10
Нийт			80	46	34

ТУСГАЙ БЭЛТГЭЛ ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР

д/д	Хичээл	Хичээлийн нэр	Сургалтын хэлбэр, цаг		
			Лекц	Дадлага	Бүгд
Сэдэв 1. Өвчнөөс сэргийлэх арга					
1.	Хичээл 1	Эрүүл мэндийн боловсрол олгох арга зүй?	1		1
2.	Хичээл 2	Ариун материалтай харьцах арга зүй?	1		1
Бүгд			2		2
Сэдэв 2. Эрүүл, зөв хооллолт					
3.	Хичээл 1	Багаар ажиллах арга зүй?	1		1
4.	Хичээл 2	Үйлдлээ тайлбарлахын ач холбогдол?			
5.	Хичээл 3	Уламжлалт хоол хүнсний бүтээгдэхүүний хүн амын эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөлөл, улиралдаа уялдуулан хооллох	1		1
6.	Хичээл 4	Хоол хүнсний талаарх уламжлалт болон орчин үеийн хандлага	1		1
Бүгд			3		3
Сэдэв 3. Хөдөлгөөн эрүүл мэнд					
7.	Хичээл 1	Дасгал хөдөлгөөн хийсний ач тус хүний биед хэрхэн нөлөөлөх	1		1
8.	Хичээл 2	Дасгал хийх / ажлын байрны дасгал/	1	1	2
Бүгд			2	1	3
Сэдэв 4. Хорт зуршлын хор хөнөөл					
9.	Хичээл 1	Архины хэрэглээ, хор хөнөөл	2		2
10.	Хичээл 2	Тамхины хэрэглээ, хор хөнөөл			
Бүгд			2		2
Сэдэв 5. Халдварт бус өвчнөөс сэргийлэх					

12.	Хичээл 1	Зүрх судасны өвчний хоол тэжээлийн байдлын эрсдэлт хүчин зүйлс	1		1
13.	Хичээл 2	Ходоод гэдэсний замын эрхтний хорт хавдрын эрсдэлт хүчин зүйлс	1		1
14.	Хичээл 3	Бөөр ялгаруулах эрхтний өвчлөл эрсдэлт хүчин зүйлс	1		1
15.	Хичээл 4	Таргалалт ба 2-р хэлбэрийн чихрийн шижин өвчний тархалт хүчин зүйлс сэргийлэлт	1		1
16.	Хичээл 5	Цусны даралт ихсэх өвчин, урьдчилан сэргийлэлт	1		1
Бүгд			5		5
Сэдэв 6. Халдварт өвчнөөс сэргийлэх					
17.	Хичээл 1	Хүнээс хүнд халдварладаг өвчний хүндрэл, сэргийлэх арга	1		1
18.	Хичээл 2	Хүн, малын халдварт өвчний тухай ойлголт, сэргийлэх арга зам	1		1
Бүгд			2		2
Сэдэв 7. Эмнэлгийн анхны тусламж					
19.	Хичээл 1	Эмнэлгийн анхны тусламж хэрхэн үзүүлэх арга, техник	6	6	12
Бүгд			6	6	12
Сэдэв 8. Эрүүл хүүхэд					
20.	Хичээл 1	Гараа хэрхэн зөв угаах арга	1		1
21.	Хичээл 2	Халдварт шар, салхин цэцэг, улаанууд өвчнөөс сэргийлэх			
			1		1
Нийт цаг			23	7	30

---00000---

**ЭРЭН ХАЙХ, АВРАХ НОХОЙН СУРГАЛТЫН
ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР**

д/д	Хичээл	Хичээлийн нэр	Явуулах хэлбэр, цаг		
			Лекц	Дадлага	Бүх цаг
Сэдэв 1. Эрэн хайх бэлтгэл					
1.	Хичээл 1	Гадаад цочруулагчид дасгах		20	20
2.	Хичээл 2	Газар оронд эрэн хайх		52	52
3.	Хичээл 3	Нурангид эрэн хайх		52	52
4.	Хичээл 4	Уснаас эрэн хайх		50	50
5.	Хичээл 5	Цаснаас эрэн хайх		48	48
6.	Хичээл 6	Нохойн дуулгавартай байдлын дасгал		32	32
7.	Хичээл 7	Нохой биеэ хянах эвслийн дасгал		32	32
Бүгд				286	286
Сэдэв 2. Нохойн сургалт бэлтгэл					
8.	Хичээл 1	Гадаад цочруулагчид дасгах		30	30
9.	Хичээл 2	Нохойн дуулгавартай байдлын дасгал		38	38
10.	Хичээл 3	Нохойн биеэ хянах, эвслийн дасгал		36	36
11.	Хичээл 4	Сургагчид өгөх эерэг дохиог батжуулах		12	12
12.	Хичээл 5	Тарваганы үнэрт дасгах		18	18
13.	Хичээл 6	Тээврийн хэрэгсэлд үзлэг, шалгалт хийх		82	82
14.	Хичээл 7	Ачаа, тээшинд үзлэг шалгалт хийх		80	80
15.	Хичээл 8	Ачаа, тээшинд үзлэг шалгалт хийх		-	-
Бүгд				296	296
Нийт цаг				582	582

**УЛСЫН НӨӨЦИЙН САЛБАРЫН НЯРАВ, ЭНГИЙН АЖИЛЧДЫН
ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР**

д/д	Хичээл	Хичээлийн нэр	Явуулах хэлбэр цаг		
			Лекц	Бие даалт	Бүх цаг
Сэдэв 1. Хууль, эрх зүй					
1.	Хичээл 1	Хөдөлмөрийн тухай хууль	1	1	2
2.	Хичээл 2	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль	1	1	2
3.	Хичээл 3	Улсын нөөцийн тухай хууль	1	1	2
4.	Хичээл 4	Төрийн болон албаны нууцын тухай хууль	1	1	2
5.	Хичээл 5	Галын аюулгүй байдлын тухай хууль	1	1	2
6.	Хичээл 6	Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль	1	1	2
7.	Хичээл 7	Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай	1	1	2
8.	Хичээл 8	Засгийн газрын 199 тогтоол /2008 он/	1	1	2
9.	Хичээл 9	Засгийн газрын 364 тогтоол /2018 он/	1	1	2
10.	Хичээл 10	Онцгой байдлын ерөнхий газрын 224 тушаал /2008 он/	1	1	2
Бүгд			10	10	20
Сэдэв 2. Дүрэм журам					
11.	Хичээл 1	Онцгой байдлын байгууллагын дүрэм, журам, заавар	1	1	2
12.	Хичээл 2	Улсын нөөцөөс бараа материал захиран зарцуулах нөхөн бүрдүүлэх журам	1	1	2
13.	Хичээл 3	Бараа материалыг хадгалах, сэлгэн шинэчлэх журам	1	1	2
14.	Хичээл 4	Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл тооцох журам	1	1	2

15.	Хичээл 5	Агуулахын аж ахуй мөрдөх дүрэм, журам	1	1	2
16.	Хичээл 6	Үйлдвэр-техникийн бараа материалыг хадгалах онцлог, мөрдөх дүрэм, журам	1	1	2
17.	Хичээл 7	Өвс тэжээл, улаан буудай хадгалах онцлог, мөрдөх дүрэм, журам	1	1	2
18.	Хичээл 8	Газрын тосны бүтээгдэхүүнийг хүлээн авах, хадгалах үеийн технологийн үйл ажиллагаа, мөрдөх дүрэм журам	1	1	2
19.	Хичээл 9	Улсын нөөцийн бараа, материал хүлээн авах, хадгалах, зарцуулах, тооллого явуулах дотоод журам	1	1	2
20.	Хичээл 10	Улсын нөөцийн шатахууны агуулах, шатахуун сэлгэх станцад ээлж хүлээлцэх, тооллого хийх, тооцоо бодох журам	1	1	2
Нийт цаг			10	10	20
Сэдэв 3. Эрх зүйн баримт бичиг					
21.	Хичээл 1	Анхан шатны болон нягтлан бодох бүртгэл хөтлөлт, мэдээ тайлан	1	1	1
22.	Хичээл 2	Бараа материалыг хүлээн авах, хадгалах, хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны талаар	1	1	1
23.	Хичээл 3	Газрын тосны бүтээгдэхүүний чанарын өөрчлөлт, түүнд нөлөөлөх хүчин зүйл, урьдчилан сэргийлэх арга зам	1	1	1
24.	Хичээл 4	Бараа материал хадгалахад агуулах, сав, техник тоног төхөөрөмжийн бэлэн байдлыг хангах асуудал	1	1	1
25.	Хичээл 5	Нөөцийн бараа материалын бүртгэл хөтлөлт /агуулахын, нярав, сахиул, технологич/	1	1	1
Нийт цаг			5	5	5
Сэдэв 3. Эрүүл ахуй, хөдөлмөр хамгаалал					
26.	Хичээл 1	Эмнэлгийн анхан шатны тусламж	1		1
27.	Хичээл 2	Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй, ажлын байрны аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа	2		2
Нийт цаг			8		8
Бүх цаг			33	25	58

ГЭРЭЭТ АЖИЛЧДЫН ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР

д/д	Хичээл	Хичээлийн нэр	Явуулах хэлбэр, цаг		
			Лекц	Бие даалт	Бүх цаг
Сэдэв 1. Хууль, эрх зүй					
1.	Хичээл 1	Хөдөлмөрийн тухай хууль	1	1	2
	Хичээл 2	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль	1	1	2
2.	Хичээл 3	Галын аюулгүй байдлын тухай хууль	1	1	2
3.	Хичээл 4	Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль	1	1	2
4.	Хичээл 5	Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай	1	1	2
Нийт цаг			5	5	10
Сэдэв 2. Дүрэм журам					
5.	Хичээл 1	Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн байгууллагын дүрмүүд	1	1	2
6.	Хичээл 2	Харуул хамгаалалтын ажилтны эрх, үүрэг	1	1	2

7.	Хичээл 3	Харуул хамгаалалтын ажилтан галт зэвсэг, тусгай хэрэгсэл ашиглах	1	1	2
8.	Хичээл 4	Холбоо мэдээллийн хэрэгслийг ашиглах	1	1	2
9.	Хичээл 5	Объектод үзлэг явуулах тухай	1	1	2
10.	Хичээл 6	Гал унтраах багаж хэрэгслийг ашиглах арга	1	1	2
Нийт цаг			6	6	12
Сэдэв 3. Эрүүл ахуй, хөдөлмөр хамгаалал					
11.	Хичээл 1	Эмнэлгийн анхан шатны тусламж	1	1	2
12.	Хичээл 2	Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй, ажлын байрны аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа	2	2	4
Нийт цаг			3	3	6
			13	13	26

---00000---

БИЕ БҮРЭЛДЭХҮҮНИЙ СУРГАЛТ, БЭЛТГЭЛИЙГ ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Энэхүү журам нь Онцгой байдлын байгууллагын бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлийг зохион байгуулах, алба хаагчдад мэргэжил эзэмшүүлэх, мэргэшүүлэх, тэднийг хөгжүүлэх сургалтыг зохион байгуулах, сургалт бэлтгэлийн үр дүнг тооцох, түүний мөрөөр холбогдох арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг зохицуулахад энэхүү журмаар зохицуулна.

1.3. “Бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэл” гэж Онцгой байдлын байгууллагад хуулиар хүлээсэн “Гамшгийн аюулаас хүн ам, мал амьтан, эд хөрөнгө, хүрээлэн буй орчныг урьдчилан сэргийлэх, аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох, эдгээр үйл ажиллагаанд хүн амыг сургаж бэлтгэх” үндсэн үүргийг биелүүлэхэд шаардлагатай мэдлэг, дадлага, чадвар, бие бялдар, сэтгэл зүйн бэлтгэлийг бие бүрэлдэхүүнд эзэмшүүлэх, төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын үүрэг гүйцэтгэх бэлтгэл, бэлэн байдал, жигдрэлтийг хангахад чиглэгдсэн зохион байгуулалттай, тодорхой зорилго, чиглэл бүхий цогц үйл ажиллагааг хэлнэ.

1.4. Бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэл нь /цаашид “сургалт бэлтгэл” гэх/ төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын албаны бэлтгэл, гамшгийн нөхцөлд гүйцэтгэх бэлэн байдлын бүрэлдэхүүн хэсэг мөн.

1.5. Сургалт бэлтгэлийг дараах зарчимд тулгуурлан явуулна. Үүнд:

- Шинжлэх ухааны үндэстэй байх,
- Тодорхой зорилго чиглэлтэй байх,
- Гамшгаас хамгаалах үндсэн үүргийг биелүүлэхэд шаардлагатай бүхэнд сургах,
- Үүсч болзошгүй гамшгийн цагийн байдалд ойртуулсан байх,
- Суралцагчдын ухамсартай, санаачилгатай, бүтээлч, бие даасан байдалд тулгуурлах,
- Дэс дараалалтай, иж бүрэн (цогцолбор), хөнгөнөөс хүнд рүү шилжиж байх,
- Идэвхтэй, тасралтгүй, оновчтой байх,
- Нийт алба хаагчдад хүртээмжтэй байх,
- Ёс зүй, хүмүүжлийн нөлөөтэй байх,
- Байнга шинэчлэгдэж боловсрогдож байх.

Хоёр. Сургалт бэлтгэлийн тогтолцоо

2.1. Онцгой байдлын байгууллагын бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлийн тогтолцоо нь албан ба албан бус сургалтын нэгдэл байх бөгөөд алба хаагчдыг ажлын байр мэргэшүүлэх болон давтан сургах, хөгжүүлэх гэсэн үндсэн төрлүүдээс бүрдэнэ.

2.2. Албаны сургалт бэлтгэлийг бүтэц, хамрах хүрээ, зориулалт, үе шатаар нь ангилна.

- Бүтцээр нь: хүн нэг бүрийн, анги салбарын, газар, хэлтсийн, штабын бэлтгэл,
- Хамрах хүрээгээр нь: дагнасан (газар, хэлтэс, анги, байгууллагын), хамтарсан, нэгдсэн,
- Зориулалтаар нь: албаны бэлтгэл, гамшгийн нөхцөл байдлын үед үүрэг гүйцэтгэх бэлтгэл (олон талт үүргийн бэлтгэл),

-Үе шатаар нь: сургуулийн жилийн эхний хагас -I үе, сүүлийн хагас –II үе.

2.3. **Хүн нэг бүрийн бэлтгэлийг бүтцээр нь:** офицерын, ахлагчийн, *сургалтын хэлбэрээр нь:* онолын, дадлагын, бие даалтын гэж ангилна.

2.4. **Анги салбар, газар, хэлтсийн бэлтгэл нь** алба хаагчдын багаар ажиллах ур чадвар, гар нийлэмжтэй ажиллагааг дээшлүүлэх, анги, байгууллага, салбарын жигдрэлт, харилцан ажиллагааг хангахад чиглэгдэнэ.

2.5. **Штабын бэлтгэлээр:** Онцгой байдлын удирдах албан тушаалтны үйл ажиллагааг штабын албаны болон гамшгийн нөхцөл байдлын үед үүрэг гүйцэтгэхэд бэлтгэх, сургалт

бэлтгэлийн түвшин дээшлүүлэх, гамшгийн нөхцөл байдалд нийцсэн хамгийн оновчтой шийдвэрийг богино хугацаанд боловсруулж, бүтээлчээр хэрэгжүүлэх чадварыг эзэмшүүлнэ.

2.5.1. Штабын дадлага, команд штабын сургууль, иж бүрэн сургуулийг гамшгийн нөхцөл байдлын үед үүрэг гүйцэтгэх бэлтгэл болон олон талт үүргийн бэлтгэлийг хангахад чиглүүлж, “Ослын удирдлагын систем” /Гэнэтийн ослын удирдлагын систем/-ээр том хэмжээний болон хавсарсан осол, гамшиг болон урьдчилан төлөвлөгдөөгүй үйл ажиллагаануудыг удирдах, зохион байгуулах үйл ажиллагаанд дадлагажуулахад чиглүүлэн зохион байгуулна.

2.5.2. Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагад штабын бэлтгэлийг дарга, захирагч удирдаж, газрын орлогч, штабын дарга төлөвлөж, зохион байгуулна.

2.6. Офицер, ахлагч нарын сургалт нь тэдэнд албан тушаалын үүргээ гүйцэтгэхийн зэрэгцээ, томилгоот үүргийг гүйцэтгэх, бие биеэ орлон ажиллах, нэг шат дээгүүр албан тушаалын үүргийг хариуцан биелүүлэхэд шаардлагатай мэдлэг, дадлага, ур чадварыг эзэмшүүлэхэд чиглэгдэх ба албан тушаал, ажилласан жил, боловсролын түшингээр нь ялгавартай зохион байгуулна.

2.7. Албаны бэлтгэлээр “Гамшгаас хамгаалах тухай” Монгол Улсын хуулиар хүлээсэн үндсэн үүргийг гамшгийн ямарч нөхцөл байдлын үед амжилттай биелүүлэхэд шаардлагатай мэдлэг, дадлага, ур чадварыг эзэмшүүлж, анги, байгууллага, салбарын жигдрэлт, харилцан ажиллагааг хангана.

2.8. Гамшгийн нөхцөл байдлын үед үүрэг гүйцэтгэх бэлтгэл болон олон талт үүргийн бэлтгэл нь Гамшгаас хамгаалах тухай болон Батлан хамгаалах бусад хууль тогтоомжийн дагуу гүйцэтгэх үндсэн үүрэг, Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдлыг хангах тусгайлсан чиг үүрэг бүхий байгууллагатай хамтран ажиллах бэлтгэл, бэлэн байдлыг хангахад чиглэгдэнэ.

2.9. Онцгой байдлын байгууллагын сургуулийн жил нь тухайн оны 01 дүгээр сарын 05-наас 12 дугаар сарын 05-ны өдөр хүртэлх хугацаанд үргэлжилнэ. Сургуулийн жилийн эхний хагас -I үе нь 01 дүгээр сарын 15-наас 05 дугаар сарын 15-ныг хүртэл, сүүлийн хагас -II үе нь 09 дүгээр сарын 05-наас 12 дугаар сарын 05-ныг хүртэлх хугацааг тус тус хамарна.

2.10. Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын офицер, ахлагч, гэрээт ажилтан албан хаагчид 7 хоног бүр 1 өдөр хичээллэнэ. Нэг өдрийн хичээлийн үргэлжлэх хугацаа 6 цаг, 1 цагийн хичээлийн үргэлжлэх хугацаа 45 минут байна.

2.11. Заах арга зүйн сургалтыг офицер, ахлагч сургагч багш нарт сургалтын онол, заах арга зүй, сургалт бэлтгэлийн зохион байгуулалт, сургалтыг удирдаж явуулах ур чадварыг нэмэгдүүлэх зорилгоор сурган зааварлах, үзүүлэх болон нээлттэй хичээл, зааварчилга өгөх аргаар жил бүр зохион байгуулна. Удирдах бүрэлдэхүүний заах арга зүйн бэлтгэлийг сургуулийн жилийн өмнө Удирдах ажилтны цугларалтаар Захиргааны удирдлагын асуудал эрхэлсэн бүтцийн нэгж, төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагад заах арга зүйн бэлтгэлийг сургуулийн жилийн өмнө хүний нөөц, бие бүрэлдэхүүний сургалт хариуцсан ахлах мэргэжилтэн (сургалт, соёл хүмүүжлийн алба, штабын дарга болон орлогч) зохион явуулна.

2.12. Албан бус сургалт гэж өдрөөр болон эчнээгээр, зайны болон мэдээлэл холбооны технологид суурилсан /онлайн/ сургалтын уламжлалт ба шинэлэг арга хэлбэр, хэрэгслийг ашиглан өөрийгөө хөгжүүлэх цогц үйл ажиллагааг хэлнэ.

2.12.1. Албан бус сургалтын агуулга, хамрах хүрээ нь алба хаагчийн мэдлэг мэргэжил, боловсролоо дээшлүүлэх, амьдрах чадвараа хадгалах, бие даан хөгжүүлэхэд чиглэгдсэн байна.

2.12.2. Алба хаагчийг Захиргааны удирдлагын асуудал эрхэлсэн бүтцийн нэгж нь төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын дарга, захирагч нар холбогдох хууль, тогтоомжийн хүрээнд гаргасан шийдвэрийг үндэслэн албан бус сургалтад хамруулна. Тухайн алба хаагчийн эзэмшсэн мэдлэг, суралцсан цаг, хангасан хөтөлбөр, мэргэжлийг гэрчилсэн баримт бичиг /гэрчилгээ, үнэмлэх, диплом/-г үндэслэн албан бус сургалтын үр дүнг тооцно.

Гурав. Бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлийн менежмент

3.1. Сургалт бэлтгэлийн менежмент гэж бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлийн талаар дэвшүүлсэн зорилт, тушаал, шийдвэрийн заалтуудыг биелүүлж, анги, байгууллага нь албаны болон болзошгүй гамшгийн цагийн байдлын үед үүрэг гүйцэтгэх бэлтгэл, жигдрэлтийг хангахын

тулд бүх шатны удирдлага, штаб, албан тушаалтнаас сургалтын үйл явцыг төлөвлөх, зохион байгуулах, шаардагдах материал, санхүүгийн нөөцийг зохицуулах, хянах чиг үүргүүдийг хэрэгжүүлж буй удирдлагын шинжлэх ухаанч үйл ажиллагааг хэлнэ.

3.2. Олон улсын чанарын удирдлагын тогтолцооны стандартуудыг албаны үйл ажиллагаанд нэвтрүүлэх ажлын хүрээнд төв орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагууд өөрийн онцлогт тохируулан сургалт, бэлтгэлийн хэлбэр тус бүрийн үйл явцын зураглалыг боловсруулж, түүний дагуу сургалтын үйл ажиллагааг зохион байгуулна.

3.2. Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын удирдлага, штабаас цэргийн сургалт бэлтгэлийг удирдахын тулд дараах авч хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

-Онцгой байдлын албаны сургалтын бодлогыг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө гаргаж, хэрэгжилтийг хангах,

-Албаны болон болзошгүй гамшгийн цагийн байдлын үед болон гамшгийн үед үүрэг гүйцэтгэх бэлтгэл, бэлэн байдлыг хангах,

-Сургалт бэлтгэлийг төлөвлөж, зохион байгуулах тухай шийдвэр гаргах;

-Сургалт бэлтгэлийг зохион байгуулах шийдвэр, төлөвлөгөөг бие бүрэлдэхүүнд цаг тухайд нь хүргэх,

-Офицер, ахлагч сургагч багш нарын заах арга зүйн бэлтгэл, нийт бие бүрэлдэхүүний суралцах арга зүйг сайжруулах арга хэмжээнүүдийг төлөвлөн хэрэгжүүлэх,

-Сургалт бэлтгэлийг тасралтгүй удирдлагаар хангах,

-Зорилго зорилт, үүргүүдтэй уялдуулан сургалт бэлтгэлийн стандарт, хөтөлбөр, төлөвлөгөөнд тодотгол хийх,

-Сургалт бэлтгэлийн тэргүүний арга, туршлагыг нэвтрүүлэх, сургалтын заах арга зүй, технологийг хөгжүүлэх,

-Сургалт бэлтгэлийн орчин, материаллаг баазыг бэхжүүлэх, түүнийг үр дүнтэй ашиглах,

-Сургалт бэлтгэлийн зорилго, зорилт, стандарт, хөтөлбөр, төлөвлөгөөг чанартай биелүүлэхэд нийт бие бүрэлдэхүүний идэвх санаачилгыг өрнүүлж, тэдний бүтээлч сэтгэхүйг хөгжүүлэх,

-Сургалт бэлтгэлтэй уялдуулан эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлыг хөгжүүлэх замаар сургалтын агуулга, судлах зүйл, арга, технологийг боловсронгуй болгох,

-Сургуулийн жилийн үе бүрийн зорилт, үүргийн биелэлтийг тодорхой дүгнэж, шинэ зорилтыг дэвшүүлэх, бий болсон саад, бэрхшээл, дутагдлыг арилгах арга хэмжээг шуурхай зохион байгуулах.

3.3. Сургалт бэлтгэлийн менежментийг хэрэгжүүлэхийн тулд Онцгой байдлын ерөнхий газар, төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын удирдлага, штабаас дараах баримт бичгүүдийг боловсруулж мөрдөнө.

3.3.1. Удирдлагын баримт бичиг: – Монгол Улсын хууль, тогтоомж, Шадар сайдын тушаал, шийдвэрийн холбогдох хэсэг, Онцгой байдлын албаны сургалтын бодлого, хөтөлбөр, энэхүү журам, сургуулийн жилийн удирдамж, сургалт бэлтгэлийг шалгаж үнэлэх заавар, сургалт бэлтгэлд хийх хяналт, шалгалтын ажлын удирдамж, төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын дарга, захирагч нарын бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлийг зохион байгуулах тухай тушаал, сургалт бэлтгэлийн стандарт, сургалт бэлтгэлийн үндсэн арга хэмжээний төлөвлөгөө, хичээл, сургууль, дадлагыг зохион байгуулах тухай удирдамж, заавар, журам, төлөвлөгөө, сургалтын материаллаг баазыг бэхжүүлэх төлөвлөгөө зэрэг сургалт бэлтгэлийг төлөвлөх, суралцагчдад үүрэг хүргэх ба түүний биелэлтийг шалгахад зориулагдсан баримт бичгүүд,

3.3.2. Тайлан-мэдээллийн баримт бичиг: - хичээлийн хөтөлбөр, хуваарь, төлөвлөгөө, төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын шалгалтын нотломж, улирал, хагас жилийн сургалтын мэдээ, хичээлийн бүртгэл, сургалтын материаллаг баазыг бэхжүүлэх тооцоо, төлөвлөгөө, сургалт бэлтгэлийн төлөвлөлтийн хэрэгжилт, үр дүнгийн талаар хийх илтгэл, тайлан мэдээ, сургалт бэлтгэлийн ололт амжилтыг дэлгэрүүлэхэд чиглэгдсэн баримт бичгүүд,

3.3.3. Лавлах баримт бичиг- цагийн ерөнхий тооцоо, хичээл бүрийн цагийн тооцоо, хичээл, сургууль, дадлагыг явуулахад ашиглах төрөл бүрийн лавлах материал /техник, багаж хэрэгслийн тактик техникийн өгөгдөхүүн/, бүдүүвч, тооцоо, хүснэгт, шалгуур үзүүлэлт зэрэг сургалт бэлтгэлийг төлөвлөх, удирдаж явуулах үед ашиглах баримт бичиг,

3.4. Сургуулийн жилийн удирдамжийг тухайн сургуулийн жил эхлэхээс 14 хоногийн өмнө Онцгой байдлын ерөнхий газрын Захиргааны удирдлага хариуцсан бүтцийн нэгж боловсруулж, Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргаар батлуулан төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагад хүргүүлнэ.

3.5. Онцгой байдлын байгууллагын сургалтын хөтөлбөр, энэхүү журам, сургуулийн жилийн удирдамжийг үндэслэн бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлийг зохион байгуулах дарга, захирагчийн тушаал, шийдвэр, сургуулийн жилийн удирдамж, сургалт, бэлтгэлийн төлөвлөгөө, хичээлийн хуваарь гарган хэрэгжилтийг зохион байгуулна.

3.6. Сургалт бэлтгэл нь бие бүрэлдэхүүний болон төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын хүрэх түвшин, хичээлийн агуулга, түүний үнэлгээ, сургалтад тавигдах үндсэн шаардлагыг тодорхойлсон стандарттай байна.

3.7. Онцгой байдлын албаны бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлийн удирдлага зохион байгуулалтыг дараах байдлаар зохион байгуулж хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

3.7.1. Онцгой байдлын ерөнхий газар нь албаны болон болзошгүй гамшгийн нөхцөл байдлын үед үүрэг гүйцэтгэх бэлэн байдал, сургалт бэлтгэлийн түвшин дээшлүүлэх бодлого, зорилтыг тодорхойлж, төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын албаны бэлэн байдлыг хангах, оперативын түвшний хамтарсан болон нэгдсэн команд штабын сургууль, штабын дадлага, сургуулийг мэргэжлийн удирдлагаар хангана.

3.7.2. Онцгой байдлын ерөнхий газрын Захиргааны удирдлагын асуудал хариуцсан бүтцийн нэгж бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлийн бодлогыг тодорхойлж, төлөвлөлт, удирдлага, зохицуулалтын үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлэхийн зэрэгцээ, төв орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагуудын сургалт бэлтгэлийн явц, үр дүнг хянаж, мэргэжлийн удирдлагаар хангана.

3.7.3. Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын дарга, захирагч нар нь сургалт бэлтгэлийн агуулга, арга зүй, технологийг боловсронгуй болгох, сургалтын орчин, материаллаг баазыг бэхжүүлэх, бие бүрэлдэхүүний өөрийгөө хөгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх ажлыг хариуцаж, сургуулийн жилийн удирдамжийн биелэлт, сургалт бэлтгэлийг зохион байгуулсан тайлан, мэдээ, дүнг сургуулийн жилийн үе бүрийн төгсгөлд болон жилийн эцэст Захиргааны удирдлагын асуудал хариуцсан бүтцийн нэгжээр дамжуулан Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргад танилцуулна.

3.7.4. Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын Хүний нөөц, бие бүрэлдэхүүний сургалт хариуцсан ахлах мэргэжилтэн нь сургалт бэлтгэлийг төлөвлөх, зохион байгуулах, удирдан явуулах, хянах чиг үүргийг хариуцан хэрэгжүүлж, өөрийн салбар, нэгжүүдийн албаны болон гамшгийн үед үүрэг гүйцэтгэх бэлтгэл, бэлэн байдлын үр дүнг хариуцна.

3.7.5. Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын хүний нөөц, бие бүрэлдэхүүний сургалт хариуцсан ахлах мэргэжилтэн нь албан тушаалтнуудыг мэргэшүүлэх, бие бүрэлдэхүүний сургалтын арга зүйг боловсронгуй болгох, сургалт бэлтгэлд тэргүүний арга, технологи, туршлагыг нэвтрүүлэх, хичээлүүдийн хөтөлбөр боловсруулах, хичээлийн конспект-төлөвлөгөөг хянаж, удирдлагад танилцуулан баталгаажуулах, хэрэгжүүлэх, тайлагнана.

3.7.6. Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын офицерууд нь хариуцсан бие бүрэлдэхүүнийхээ тусгай /мэргэжлийн/ бэлтгэлийг удирдан явуулж, хичээл заана.

3.7.7. Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагууд бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлийг цэргийн алба, соёл хүмүүжлийн ажилтай нягт уялдуулан зохион байгуулна.

3.8. Энэхүү журамд заагдаагүй сургалт бэлтгэлтэй холбогдсон бусад асуудлуудыг Онцгой байдлын ерөнхий газрын дарга, төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын дарга, захирагч нарын тушаал, шийдвэрээр зохицуулна.

Дөрөв. Сургалт бэлтгэлийн үр дүнг тооцох

4.1. Бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлд “Бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлийг шалгаж үнэлэх заавар”-ын дагуу шалгалт, шалган туслах ажлыг зохион байгуулж, үр дүнг тооцно.

4.2. Бие бүрэлдэхүүний болон төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллага, нэгжийн сургалтын ерөнхий дүн нь тухайн алба хаагчийн болон төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллага, нэгжийн үйл ажиллагааны үр дүн, мэргэшлийн түвшинг дүгнэх үндсэн үзүүлэлтийн нэг шалгуур нь байна.

4.3. Сургалт бэлтгэлийн дүнгээр “В”, түүнээс дээш үнэлгээтэй суралцсан алба хаагч, хариуцсан анги, байгууллага, нэгж нь “В” түүнээс дээш үнэлгээтэй шалгагдсан офицер, ахлагч нарыг сургууль, дамжаанд суралцуулах, олон улсын аврах ажиллагаа, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын “Энхийг дэмжих ажиллагаа” болон олон улсын сургалт, дадлагад оролцуулах асуудлыг хамгийн түрүүнд авч хэлэлцэнэ.

4.4. Онцгой байдлын ерөнхий газрын сургуулийн жилийн төгсгөлийн болон мэргэжлийн түвшин тогтоох шалгалт, тус газрын даргын нэрэмжит болон хяналтын шалгалтаар өөрөө эсвэл хариуцсан анги, байгууллага, нэгж нь “Хангалтгүй” үнэлгээтэй шалгагдсан бол тухайн офицер, ахлагчийг албан тушаал бууруулах, цэргийн албанаас халах үндэслэл болно.

4.5. Офицер, ахлагч нарын сургалт бэлтгэлийн стандартын шаардлагыг хангаж, өөрийгөө хөгжүүлж буй байдалд үнэлэлт, дүгнэлт өгөх зорилгоор албан хаагч бүрт сургалт бэлтгэл, мэргэжлийн үйл ажиллагааны үнэлгээний дэвтэр */цахимаар байж болно/* хөтөлнө.

-----oOo-----

БИЕ БҮРЭЛДЭХҮҮНИЙ СУРГАЛТ, БЭЛТГЭЛИЙГ ШАЛГАЖ ҮНЭЛЭХ ЗААВАР

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Энэхүү зааврыг бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлд хийх шалгалтын төрөл, тавигдах шаардлага, шалгаж үнэлэх үндсэн чиглэл, хүн нэг бүрийн албаны болон гамшгийн нөхцөл байдлын үед үүрэг гүйцэтгэх бэлтгэл, бие бүрэлдэхүүний мэдлэг, дадлага, чадварын түвшинг шалгаж үнэлэх арга, хэлбэрийг тодорхойлоход мөрдөн ажиллана.

1.2. Онцгой байдлын ерөнхий газрын шалгалтыг тус газрын даргын нэрэмжит болон хяналтын, төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын шалгалтыг сургуулийн жилийн I үеийн, төгсгөлийн гэж ангилна.

1.3. Бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлийн шалгалтыг албаны бэлтгэл бэлэн байдлын болон харьяа салбар нэгжийн үйл ажиллагаанд хийх дотоод хяналт, шалгалтаас тусад нь бие даасан байдлаар зохион байгуулна.

1.4. Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын сургалт бэлтгэлийг шалгаж, үнэлэхэд тавигдах шаардлага:

-Өөрийн гүйцэтгэх үүрэг, бүтэц зохион байгуулалтад бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлийн хөтөлбөр, стандартыг уялдуулсан байх,

-Бие бүрэлдэхүүний мэдлэг, дадлага, чадвар, сургалт бэлтгэлээр хүрсэн байх түвшин, салбаруудын албаны болон гамшгийн нөхцөл байдлын үед үүрэг гүйцэтгэх бэлтгэл, жигдрэлтийг шалгаж үнэлэхэд чиглэгдсэн байх,

-Шалгалтын арга, хэлбэр, түүнд бэлтгэх нөхцөл боломж, хугацааг сургалтын хөтөлбөрийн үндсэн агуулга, бие бүрэлдэхүүнийг сургах, суралцах арга зүйн талаас нь нарийн тооцож, боловсруулсан байх.

1.5. Бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлийг шалгаж үнэлэх үндсэн чиглэл:

-Бие бүрэлдэхүүний мэдлэг, дадлага, чадвар, бие бялдрын бэлтгэлийн түвшин

-Албаны болон гамшгийн нөхцөл байдлын үед үүрэг гүйцэтгэх бэлтгэл, жигдрэлтийн түвшин,

-Сургалт бэлтгэлийн хөтөлбөр, төлөвлөгөө, сургуулийн жилд дэвшүүлсэн зорилго, зорилтын хэрэгжилт, авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний үр дүн.

1.6. Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын нэрэмжит болон сургуулийн жилийн төгсгөлийн шалгалтад бие бүрэлдэхүүний 90-ээс доошгүй хувийг, хяналтын буюу удирдамжийн шалгалтад 60-аас доошгүй хувийг хамруулна.

1.7. Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын нэрэмжит болон сургуулийн жилийн төгсгөлийн, хяналтын шалгалтыг тухайн анги, байгууллагын бие бүрэлдэхүүний жагсаалын үзлэгээр эхэлж, нэгдсэн дүнгийн хурлаар дуусгана.

Хоёр. Онцгой байдлын ерөнхий бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлд хийх шалгалт

2.1. Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын нэрэмжит болон хяналтын шалгалтын зорилго нь бие бүрэлдэхүүний мэдлэг, дадлага, чадвар, үүрэг гүйцэтгэх бэлтгэл, жигдрэлтийн түвшинг тодорхойлох, Онцгой байдлын ерөнхий газар болон байгууллагаас дэвшүүлсэн зорилтын хүрээнд зохион байгуулсан ажил, сургалт бэлтгэлээр дэвшүүлсэн зорилго, зорилт, стандартын хэрэгжилтэд үнэлэлт, дүгнэлт өгөх, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тодорхойлоход оршино.

2.2. Онцгой байдлын ерөнхий газрын сургалтын төлөвлөгөөг үндэслэн бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлд хийх шалгалтын ажлыг зохион байгуулж явуулна.

2.3. Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын нэрэмжит шалгалтыг 2-3 жилд, хяналтын шалгалтыг сургуулийн жилд 1 удаа тус газрын даргын тушаалаар томилогдсон ажлын хэсэг удирдамжийн дагуу явуулна.

2.4. Онцгой байдлын ерөнхий газрын хяналтын шалгалтаар шалган туслах ажлыг явуулж, мэргэжлийн удирдлага, заавар зөвлөмж өгч ажиллана.

Гурав. Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын удирдлагаас бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлд хийх шалгалт

3.1. Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын удирдлага бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлд тухайн жилийн сургуулийн жилийн удирдамж, энэхүү зааврыг үндэслэн хяналт, шалгалтыг зохион байгуулж явуулна.

3.2. Сургуулийн жилийн үе бүрийн төгсгөлд бие бүрэлдэхүүний мэдлэг, чадварын хүрсэн байх түвшин, албаны болон гамшгийн нөхцөл байдлын үед үүрэг гүйцэтгэх бэлтгэл, жигдрэлтийн түвшинг тогтоох, сургалт бэлтгэлээр дэвшүүлсэн зорилго, зорилтын хэрэгжилт, биелэлтийг тодорхойлох, түүнд дүн шинжилгээ хийж, цаашдын чиглэл, авч хэрэгжүүлэх арга замыг тодорхойлох, зөвлөмж гаргах зорилгоор зохион байгуулна.

3.3. Сургуулийн жилийн төгсгөлийн шалгалтыг бие бүрэлдэхүүний мэдлэг, дадлага, чадвар, үүрэг гүйцэтгэх бэлтгэл, жигдрэлтийн түвшинг тодорхойлох, сургалт бэлтгэлээр дэвшүүлсэн зорилго, зорилт, стандартын хэрэгжилтэд үнэлэлт, дүгнэлт өгөх, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тодорхойлох зорилгоор дарга, захирагчийн тушаалаар томилогдсон ажлын хэсэг явуулна.

Дөрөв. Бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлийг шалгаж, өгөх үнэлгээ

4.1. Онцгой байдлын албаны бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлийг:

-Офицеруудын сургалт бэлтгэл,

-Ахлагч нарын сургалт бэлтгэлийг үнэлж, нэгжийн ерөнхий үнэлгээгээр дүгнэнэ.

4.2. Офицеруудын бүрэлдэхүүнээс:

-Биеийн тамирын бэлтгэл /Бие бялдрын бэлтгэлжилтийн шалгуур үзүүлэлтээр, насны ангиллаар/

-Цэргийн хэрэг, жагсаалын бэлтгэл /онолоор болон жагсаалыг биеэр гүйцэтгэх, жагсаал удирдах ур чадвар/,

-Онолын мэдлэг /гамшгийн менежмент, хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй байдал, эрх зүйн үндэс, эрүүл мэнд-сэтгэл зүйн, ёс зүйн хүмүүжил, гадаад хэл/ гэсэн 5 төрлийн хичээлүүдээс сонгон тестийн болон асуумжийн шалгалт авч, үнэлгээ өгнө.

4.3. Ахлагч бүрэлдэхүүнээс:

-Биеийн тамирын бэлтгэл /Бие бялдрын бэлтгэлжилтийн шалгуур үзүүлэлтээр, насны ангиллаар/,

-Цэргийн хэрэг, жагсаалын бэлтгэл /онолоор болон жагсаалыг биеэр гүйцэтгэх/,

-Онолын мэдлэг /Тусгай бэлтгэл, хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй байдал, эрх зүйн үндэс, эрүүл мэнд-сэтгэл зүй, ёс зүйн хүмүүжил, гадаад хэл/ гэсэн 5 төрлийн хичээлүүдээс сонгон тестийн болон асуумжийн шалгалт авч, үнэлгээ өгнө.

4.4. Бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлийг тоон болон үсгэн үнэлгээгээр дараах байдлаар дүгнэнэ.

-90-100 оноо А буюу “Маш сайн” үнэлгээ,

-80-89 оноо В буюу “Сайн” үнэлгээ,

-70-79 оноо С буюу “Хангалттай” үнэлгээ,

-60-69 оноо D буюу “Дутагдалтай” үнэлгээ,

-50-59 оноо F буюу “Хангалтгүй” үнэлгээ бөгөөд дараах утгыг илэрхийлнэ.

“А”-Мэдлэг, дадлага, ур чадварын түвшний дээд амжилтыг илтгэх дүн. Тухайн хичээлийн сэдэв, агуулгыг бүрэн ойлгосон, цэргийн хэргийн өргөн мэдлэгтэй, эзэмшсэн мэдлэгээ

шаардлагатай үед хэрэглэх дадлага, ур чадварыг бүрэн эзэмшсэн, бие бялдрын бэлтгэлжилт шаардлагын түвшингээс өндөр болохыг илэрхийлнэ.

“B”-Мэдлэг, дадлага, ур чадварын түвшин нь дундаж түвшингээс дээгүүр амжилтыг илтгэх дүн. Тухайн хичээлийн сэдэв, агуулгыг сайн ойлгосон боловч практикт хэрэглэх үедээ бага зэрэг алдаа гаргасан, цэргийн хэргийн тодорхой мэдлэгтэй, бие бялдрын бэлтгэлжилт шаардлагын түвшинд байгаа болохыг илэрхийлнэ.

“C”-Мэдлэг, дадлага, ур чадварын түвшин нь дундаж амжилтыг илтгэх дүн. Тухайн хичээлийн сэдэв, агуулгыг дундаж түвшинд ойлгосон, эзэмшсэн мэдлэгээ хэрэглэхдээ алдаа, дутагдал гаргасан, бие бялдрын бэлтгэлжилт шаардлагын түвшингээс бага болохыг илэрхийлнэ.

“D”-Мэдлэг, дадлага, ур чадварын түвшин дундаж түвшингээс доогуур амжилтыг илтгэх дүн. Тухайн хичээлийн сэдэв, агуулгыг дутуу ойлгосон, эзэмшсэн мэдлэгээ шаардлагатай үед хэрэглэх дадлага, чадвар дутмаг, бие бялдрын бэлтгэлжилт шаардлагын түвшингээс нэлээд доогуур болохыг илэрхийлнэ.

“F”- Мэдлэг, дадлага, ур чадварын түвшин нь хангалтгүй болохыг илтгэх дүн. Тухайн хичээлийн сэдэв, агуулгыг ойлгоогүй, эзэмшсэн мэдлэгээ шаардлагатай үед хэрэглэх дадлага, чадвар эзэмшээгүй, бие бялдрын бэлтгэлжилт шаардлагын түвшинг хангахгүй байгааг илэрхийлнэ.

4.5.Хүн нэг бүрийг “Бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлийг зохион байгуулах ерөнхий журам”-д заасан хичээлүүдээс сонгон тухайн сургуулийн жилд сургалт бэлтгэлийн стандартаар эзэмшвэл зохих агуулгын хүрээнд шалгаж, тоон болон үсгэн үнэлгээгээр дүгнэнэ. Хичээл тус бүрийн тоон дүнгийн нийлбэрийг тухайн шалгалтад хамрагдсан хичээлийн тоонд харьцуулан хүн нэг бүрийн ерөнхий үнэлгээг гаргана.

4.6.Хичээлийг үнэлэхдээ шалгагдсан хүн тус бүрийн тоон дүнгийн нийлбэрийг тухайн шалгалтад хамрагдсан хүний тоонд харьцуулан хичээлийн ерөнхий үнэлгээг гаргана.

4.7.Тухайн алба хаагчийн сурлагын ерөнхий дүнг гаргахын тулд шалгагдсан хичээл тус бүрт авсан тоон үнэлгээнүүдийг нэмж, хичээлийн тоонд хувааж гаргах бөгөөд сурлагын амжилт, чанарыг хувилж гаргана.

Тав. Шалгалтын арга, хэлбэр

5.1. Хүн нэг бүрийн мэдлэг, дадлага, чадварыг онолоор болон дадлагаар, аман, бичгийн, гүйцэтгэх гэсэн шалгалтын хэлбэрийн аль нэгээр, эсвэл тэдгээрийн хосолсон хэлбэрээр шалгаж үнэлнэ.

5.2. Онолын мэдлэгийг аман болон бичгийн шалгалтыг сонгосон асуултад амаар болон бичгээр хариулт өгөх, тест бөглөх аргаар авна.

5.3. Гүйцэтгэх шалгалтыг өгөгдсөн цагийн байдлыг богино хугацаанд боловсруулж зурагт оруулан шийдвэр гаргах, бие бялдрын бэлтгэлжилт, тусгай бэлтгэл хичээлийн мэргэжлийн норматив, жолоодлого үйлдэх зэрэг аргаар авна.

5.4. Жагсаалын бэлтгэлийн биеэр гүйцэтгүүлэх шалгалтаар хүн нэг бүрийг үнэлж дүгнэхдээ ганцаарчилсан болон салаа, бүлгээр ажиллуулан шалгаж болно.

5.5. Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын гамшгийн нөхцөл байдлын үед үүрэг гүйцэтгэх бэлтгэл, жигдрэлтийн түвшинг штабын дадлага, команд штабын сургуулиар тодорхой цагийн байдалд үүрэг гүйцэтгэх аргаар шалгана.

Зургаа. Шалгалтын нотломж бичих, дүн гаргах

6.1. Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын нэрэмжит болон хяналтын шалгалтын дүнгийн талаар шалгалт дууссанаас хойш 7 хоногийн дотор нотломж бичиж, даргаар батлуулан төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагад хүргүүлнэ.

6.2. Шалгалтын нотломжид дараах үндсэн асуудлуудыг тусгана. Үүнд:

-Шалгалтын зохион байгуулалт, хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, онцлог, шалгалт авсан хичээлүүдийн дүн, алба хаагч бүр болон төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын сургалтын амжилт, түүнд хийсэн үнэлэлт, дүгнэлт,

-Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын албаны болон гамшгийн цагийн байдлын үед үүрэг гүйцэтгэх бэлтгэл, жигдрэлтийн түвшин,

-Сургуулийн жилийн зорилго, зорилт, хөтөлбөр, төлөвлөгөөний хэрэгжилт, авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, үр дүн,

-Сургалтын орчин нөхцөл, материаллаг баазыг бэхжүүлэх талаар хийсэн ажил, сургалт бэлтгэлээр олсон амжилт, нэвтрүүлсэн тэргүүн туршлага, менежмент, гаргасан алдаа, дутагдал, түүний шалтгаан,

-Сургалт бэлтгэлээр дэвшүүлсэн зорилго, зорилтыг хэрэгжүүлсэн байдлыг сургуулийн жилийн I үеийн болон төгсгөлийн үр дүнтэй харьцуулж, дутагдлыг арилгах арга зам, цаашид Онцгой байдлын ерөнхий газар, төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагаас авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ зэргийг тусгана.

6.3. Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагуудад явагдсан Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын нэрэмжит болон хяналтын шалгалтын дүнг нэгтгэн Даргын зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцүүлж, Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын тушаалаар баталгаажуулна.

6.4. Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын сургуулийн жилийн сургалт бэлтгэлийн шалгалтын дүнг нэгтгэн, шалгалтыг явуулснаас хойш 14 хоногийн дотор Захиргааны удирдлагын газарт ирүүлнэ.

6.5. Төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлд хийсэн хяналт шалгалтын үр дүн, сургуулийн жилд дэвшүүлсэн зорилго, зорилт, стандартын хэрэгжилтэд Дотоод хяналт шалгалтын асуудал хариуцсан бүтцийн нэгж хяналт, шинжилгээ хийнэ.

Долоо. Шагнал, урамшуулал, хүлээх хариуцлага

7.1. Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын нэрэмжит болон хяналтын шалгалтаар “А”, “В” үнэлгээ авсан алба хаагч, албан тушаалтны шагнаж урамшуулах саналыг төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын дарга, захирагч уламжлах;

7.2. Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын нэрэмжит шалгалтаар “А” үнэлгээ авсан төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагыг “Бие бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлээр **манлайлагч, тэргүүлэгч байгууллага**” гэрчилгээ тухайн оны сүүлээр тайлангийн хуралд гардуулна.

7.3. Шалгалтад “D”, “F” үнэлгээ авсан төв, орон нутгийн Онцгой байдлын байгууллагын удирдлагад Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын тушаалаар хариуцлага тооцож, сургалт бэлтгэлийн ажлыг сайжруулах 3, 6 сарын хугацаатай үүрэг өгч, дахин ажлын хэсэг томилж шалгана.